

Nr. 33

AOCI

16. AUGUSTIL 1924.

A-Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

Käsikiivi. Novellid. Adson, A. Hind 85 m.

Taavet Soovere elu ja surm. Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.

Saatuse tujud. Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.

Poiss ja hõplikas. Novellid. A. H. Tamm-
saare. Hind 100 mk.

Teekond Hispaania. Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.

Pärisosa. Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.

Nipet-Näpet. Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.

Vähkmann ja Ko. Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.

Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus. I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.

Tiibuse Mari ajalokud laulud. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.

Eesti iseseisvuse teel. I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.

Minu mälestused. Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.

Sõda Landesvehriga. J. Poopuu. H. 100 m.

Au langenuile. Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.

Elu mäng. Jutustus Eesti vabadussõjast. Mihkel Lüll. Hind 90 mk.

Ahvide kasvandik. Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.

Kadunud mees. Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.

Loitev Kõit. Romaan Ameerika dollarite-
maalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.

Malallaste laev. Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.

Julge Mäng. Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.

Punased lõunast. F. Grass. Hind 60 m.

Psühholoogia põhjooned. I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk.

Vallitud Eesti rahvalaulud. Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.

Kodumaal rännates II. Piirisaare-Endla-
Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.

Kasvatuse radadel. Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

JONISTUS
(EAU FORTE)

E. VIRALT

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2

TOIMETAJA KÖNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

MINEVIKU ROMANTIKA KESET TÄNAPÄEVA.

Kultuur oma sisemise ja välise ilmega sünnib keset arenevat elu. Uuem aste kultuurist baseerub vanemal astetel, jättes enesesse mineviku-kultuuri elementidest tarviliku osa. Ta saab uueks asteks uute arenemisest tingitute ja paratamatute elementide juurevõtmisega. Nende vanemate kultuurelementide uuestielustamine, mis kord juba loomulikult täiesti välja surnud, tähendaks koolja ümberkandmist keset elavat elu.

Miks ei ole näit. praost Põldi kuulsal „kiriku karil“ enam õnne? Ütleme piitlikult: sellepärast, et näit. kiriku „häbipink“ aja arenemise poolt kirikust välja on heidetud ja „protestantismi vaim“ järjest elulisemaks saab.

Miks ei ole meie mängu- ja spordisõbraline haritud noorus enam kurnipoisid, kõikad kaenlas? Sellepärast, et aeg on annud gummipallid ja tenniseplatsid mänguga, mis on ilusam nii ajaviiduks kui ka spordiks. Ja mis on ühtlasi ka välises ilmes vastavam omapäevsele välisele muule ilmele.

Miks ei puhuta enam torupilli ja sikusarve ning ei rahulduta kandlega? Sest et aeg on annud rikkalikumad helinõuded, ja moodsad orkestrid seda palju paremini täidavad. Isegi maa simmanil sobib vaskne puhkpill paremini.

Miks me vanamoelisest usuõpetusest taganeme ja uut reformeeritud õpetust nõuame (isegi väga paljud vanamoelisedki usuõpetajad nõuavad koos seda uuenemist)? Sest et ei vana viin ega vana astjas kokkukõlas pole enam tänapäeva arengu üldvaimuga.

Arenemisel on oma tõsiasjalised seadused, olugi fikseerimatud. Loomulik kultuurinimene tegutseb neis seadusis alateadlikult või teadlikult, aidates arengut edasi viia. Halenaljaked on need, kes arenemiskäigus lõpulikult välja-

kukkunud nähtusi uuesti ellu püüavad tuua, olgu mineviku romantika, omasorti patriotismi, või mis tahes nimel. Nad räägivad sõnu ja teevad tegusid, mis omapäevse ajavaimu ees tunduvad kurioosumina. Need on muuseumiinimesed, kel muuseumis käimisest küll ei ole, vaid suure osa elust muuseumiks tahaksid muuta...

Sellelt seisukohalt vaatlen liikumise peale, mis meil teatud ringes käimas miskisuguse „esisade omapärasuse patriotismi“ tähe all elu rahvalikus tegemisel.

Etnograafid, muuseumi konservaatorid ja mitmesugused muud vanavara-mehed ja isamaa-tütarde ringid (paljud ameti poolest nii, paljud sarnase vaimukalduvusega) püüavad õhkkonda luua ja inimesele veendumust anda, et meie rahvusvaheliseks-euroopliseks kujunenud ja veel kujunev kultuur vähemalt väliselt peaks palju nii olema, nagu oli esisade päevil — võetagu jälle rahvariie tarvitusele, vähemalt pühapäeviti, rahvuspidudel jne. Toodagu õnnis muuseum tänavale!

Meeleolu luuakse nii, nagu oleks see samm õige ja tervendav patriotism, teostunud omapärasuse printsip vastukaaluks kujuneva kultuuri internatsionalismi vaimule, mis meie linna ja maa ähvardavat sarnastada ühise L.-Euroopa ilmega.

Kui loeme sarnaseid kirjutusi, siis seisab seal ikka lause „labasest linna riidest“ ja kiitus „kaunist rahvariidest“.

Mingisuguse kurvastusega märgitakse, et saartele olevat ka juba „labane linna mood“ suuremaa linnadest sisse tunginud.

Peaaegu iga laulupidu (neid peeti tänavu ju Narvast kuni Petserini) kirjelduses räägiti ette ja järele rahvariide tarvidusest.

Euroopaline V. Ernits õpetas Petseris, kuidas setukesi tuleb küll kultuurrahvaks teha, aga riie peaks jääma neile e n d i n e, v ä h e s e euroopastamisega.

Londoni saatkond ei saa ega saa kuidagi hakkama Inglise-Eesti kaubalepinguga (loeme isegi kindral Laidoneri ametliku reisi ametlikust seletusest, kuidas kaubanduslik vahetõrge hädapärast vajaks reguleerimist; v. „Pvl.“ nr. 194), aga Eesti rahvuse tutvustamiseks demonstreeritakse seal rahvariideid, kirste ja kaljakappasid suure elavusega. Inglise võivad aina imestada ja paralleelisisid tõmmata Eesti kultuuri ja mõne Tulemaa rahva kultuuri vahel.

Tartu „patendiga rahvuslised“ haritlased ei käi ei teatris, ei kontsertidel, ei ühelgi ettevõtetel tänapäevse arenemise ilmega; ainult neil õhtuil ja simmanitel särab nende isamaalik pale, kus kaasitatakse, sikusarve, lutut ja torupilli puhutakse ja otse kui metsaneitsid liigutatakse vaimus: „ja pärjad pandi pähe!“ Ainult soomlasi vaadata tunnistatakse ka isamaaliseks.

Tõmmakem paralleelisisid romantilise meeleolu: „Kui Kung'a rahvas kuldsel a'al“ ja selle ilutsemise vahel, mis meil valitses „Ugri“ sõsarate ja velitsete ilukõnedes, kus räägiti isegi mälestusist-koosviibimistest kuskilgi Altai-mägede orus laagritulede ääres! Milline ühine vaim, silmiga tagasi Taara ja Uku ohvrikivi poole!

Ei oleks midagi selle vastu, kui osa inimesi keset normaalselt kultuuri progressi teeks enesele mis tahes eralõbu.

Aga ekslik meie olude juures on, et kõigele sellele sikusarvetamisele ja murueidetamisele püütakse anda sarnast väga tarvilikku domineerivat tähendust, millela meie kultuuri ette kujutada ei tohiks ja millela meie arenemine oleks nagu eksiteel.

Eestipärane, eestilaadiline — seda usutakse nii kätte saada. Ja usutakse, et minevik on olnud ilus ja püha ja algupärane. Tänapäev on rikutud. Tänapäeva kultuur on võõras ja haige jne., jne. Elu tahetakse omapäraseks luua, eestilaadiliseks!

Kui Paul Sepp rahvuskunsti arvab teenivat sellega, et kas või puht veneaaslikult maalib pildile inimese, Eesti kirjaga särk näpುವahel, ehk V. Päts õpilasile puht-vene kunsti õpetab, ainult aineks võttes Eesti rahvariidega grupid pildil, siis ei ole häda veel suur. Sest see on üksikute kaduv asi. Sedaviisi ei tehta rahvakunsti, sest rahvusline element kunstis pole aine, vaid omadus, mida ei tehta, vaid mis sünnib ja mida nii kergelt ei fikseerita.

Hulga traagikomöödilisem on, kui s a r n a s t eestipärasuse te g e m i s t propageeritakse

A. Neuland — sai Pariisi olümpia mängudel II auhinna tõstmises, keskaalus.

üldsuse väljanägemisele, toimingule, eluviisile, omapärase kultuuri arvel väljasurnud mineviku järelvedamise abil. See on mineviku-romantika naiv vassing tänapäeva tuleviku poole tõttava kultuuri rütmi kinnipidamiseks ja muud mitte midagi.

Ja kogu see meeleolu tegemine õitsetule ja külakiigelistele kultuuri vaimu poole jääb loomulikult ainult sõnadeks, sest ajavaim naeratab muinsusromantikute üle.

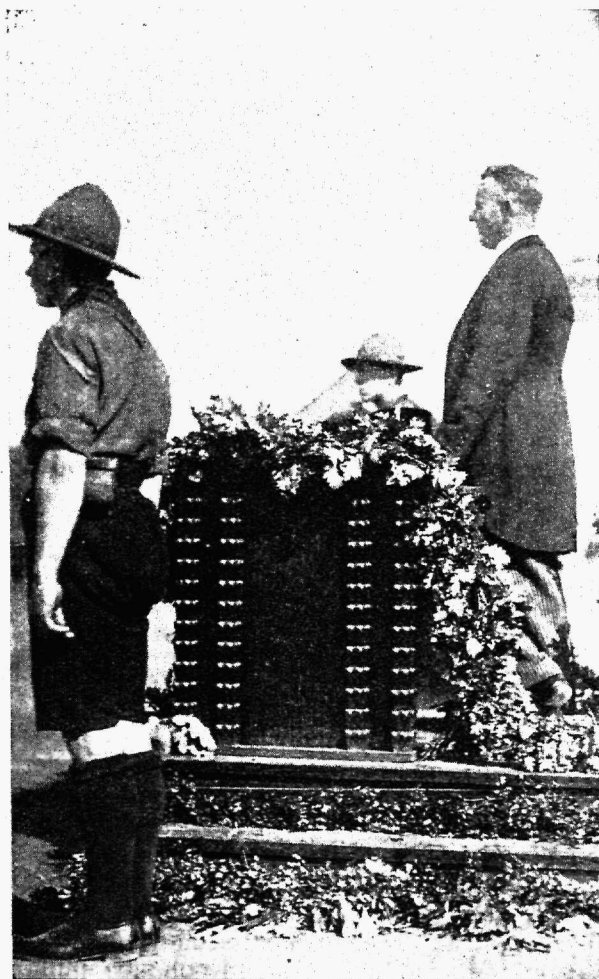
Nii nagu kurni-kaikad ei passi tennise ülikonnaga kokku, nii ei passi tennise pallid ühte rahvariide ja sõlgedega. Ei ole kokkukõla Beethoveni sümfoonia ja pärjatud kiigelistele kaju vahel. Ning ma ei leidnud sugugi kenaks, kui ilus daam oli pälaeni rahvariides, aga mantel üle riiete oli paksust siidist viimase suurlinna moe järele.

Rahvariide ja vanarahva kombes püsivad ainult kultuurvõõrastes nurkades. Kui Ernits ta-

hab setukeste rahvariide püsimist, nõudku hariduskeeldu üle setude. Harimata maanurkesse kultuuri viia, tähendab inimesi minevikust välja ja tänapäeva arenemisjärku aidata. Ei saa teisi mõista: meie rahvariide ja sikusarve meeleolu, pärjatamine ja ukutamine tähendab tagasitungi ja vaimusugulust sellega, millest paljuräägitud kiirusega oleme edasi jõudnud. Mindagu setukeseks või hiidlaseks ja salatagu nende haridustöö. Sellega saaksime küll etnograafiliseks vabaõhu-muuseumiks, aga ütleksime kultuurist lahti.

Terve see sektantline-vanapatriootiline asi ei oleks tõesti väärt kõnelemiseks, kui me tänapäeva kultuurnõuete seisukord ei oleks mitte nii maha muljutud.

Sikusarv ja preesid-pärjad ei löö läbi isenesestki mõista, ilma et tarviski oleks selle vastu vaielda. Sest vanapagana apostlite kõned on lahjad ja nende kogudus on väike.

Kindral Laidoner (olümpia Eesti komitee abiesimees) peab Pariisi olümpia mängudelt tagasitulnud sportlastele kõnet.

Foto Akel.

E. Püttsepp — sai Pariisi olümpia mängudel kuldmedali — maadluses kärbeskaalus.

Aga ta hoiab ja elustab konservatismi vaimu, nii et arusaamine ja tegutsemine pöördub meil ka muu kultuuri aladel liig minevikku. Mingisugune asjatu mõttetu pieteet kõige v a n a, ka tühise mittemillegi vastu saab toitu ja hoogu sarnast laadi isamaatamise minevikuromantikast.

Meil surevad teatrid vaimliselt välja, meie kirjandus trükitab suure jõuga riigi abil pea veel ainult v a n a kirjandust koolidele, meie gümnaasiumi süsteemiline koolipoliitika ähvardab maa töötavaist oskusinimesist ilma jätta, kunsti looming jääb ainelise ja vaimlise osavõtmatuse pärast haruldaselt kiduraks, muusikameestel on klaverid pitseeritud, teatrijuhataja'il raamatud ja riided jne., jne. Aga meie ilutseme minevikuga, ülistame torupilli ja mulgi kuube ning laulame, laulame üle maa!

Me ostame Ungarist vanu undrukuid, puhume vanuile käsikirjule elu sisse, peame suure

*

Eesti sportlased,

kes Pariisi olümpia mängudest osavõtmast tagasi tulid, „Kalevi“ aias pidulikult aktusel 5. august s. a.

*

Foto Akel.

rea (mõni üsna jõukas) paiukisaajaid tegelasi-kirjanikke-kunstnikke. Aga palju me harrastame kasvavat loovat vaimuandi ja tööhimu?

See on midagi sarnast vana Venemaaga: läänes tegutses renessans, Kolumbus leidis uusi maid, reformatsioon uuendas kiriku, aga Venes räägiti kangesti tõsiselt selle üle, kas kahe või kolme sõrmega peab ristimärki rinnale lööma,

kas taevasse pääseb habemeta jne. Et vana oli ju nii!

Ei, pangem tühja tuule pillutatav energia elulise hädatarviliku tulevikukultuuri tööle, sest vanad õitsetuled pole ilusamad kui oodatav õitsev tuleviku hariduselu. Ning sellest osaamises on nii linn kui maa ning meie isamaarastusel on reaalseid põhjusi tugevalt armastada.

Rasmus Kangro-Pool.

SADAMAS.

J. PARIJOGI

Nüüd pidin mina minema sadamasse isale hobuserauda ja klimbisuppi viima. Isa oli sõna saatnud, et toogu mina raud ära, hobusel kadus raud alt ära või läks katki. Klimbisuppi saatis ema ilma käskimata. Et nädal otsa näri seda kuiva toitu, teinekord saad pannil midagi teha, teinekord ei saa sedagi... et hea, kui siis vahest vähe paremat saab. Ega meie isa siis sedaviisi iga õhta kodu saa käia nagu vabrikumehed. Tema läheb esmaspäeva hommikul tööle ja tuleb alles laupäeva õhtul koju. No kui just nädala sees piim või leib otsa saab ja kellelgi ei ole aega taga minna viima, siis tuleb nädala sees ratsahobusega koju. Need sadamamehed peavad kõik seal olema. Nii on Reinbergi isa ka.

Mina tahtsin ise heameelega sadamasse minna, sest seal võib laevu vahutada, vahest võtab isa vaguniotsale sõidule ka. Aga kõige toredam on ikka laevu vahutada. Mina olen mitu korda sadamas käind.

Vanaema sidus mulle hobuseraua nõoriga kaela. Supimannerga pidin hoidma pahemas käes, aga paremas pidi olema kepp. Et kui hull koer tuleb, siis sellega kohe võiks virutada. Sest hulle koeri oli palju liikel. Vanaema veel õpetas.

— Sa vaata, kui koeral sedasi koola jookseb suunurkadest, siis on hull. Kui ligi tuleb, siis löö kepiga just nina peale.

Ma tunnen isegi hullu koera ära. Teistel koertel on ikka sabaots püsti, aga hullul koeral ei ole, hullul koeral on saba maas, sedasi sorus. Ja silmad on punased ja suunurkadest tilgub koola.

Mul on tee küll teada, aga vanaema õpetas ikka veel, et meelest ära ei läheks ja ära ei eksiks. Esiteks tuleb minna seda vabrikuteed. See on mul muidugi selge. Koolimaja pihlaka juurest keerab sadamatee ära. Kui pihlaka juurest vähe edasi minna, siis paistavad Salumäel juba merimärgid, aga merimärkide juurde pais-

tab Sooluse mets. Elektrivabriku juures jõe kaldalt alla vaadata ei tohi, need kaldad on alt õõnsad, võib kogu kaldaga tükis all kukkuda. Ja kui liiga kalda ligi lähed, siis justkui kisuks niisuke vägi kaldast alla. — Kui keski vastu tuleb, siis peab ilusti teretama. Kui talupoja-inimene on, siis võib teretada niisama; kui saks on, siis peab kepi teise kätte panema ja mütsi kergitama. Kui keski nime küsib, siis peab ka ilusti ütleva, et: „Jaan Pari“. Ja kui küsitakse, kelle poegi oled, siis peab ütleva: „Pari Jaagupi poeg, isa käib sadamas töö.“ Ei tohi tee ääres luusida, peab ruttu minema, et isa veel lõunaks suppi saaks. Ööseks võis sadamasse jääda ja lalles teisel päeval koju tulla.

Siis mina hakkasin minema. Kui keski vastu tuli, siis teretasin ja kui koera nägin, siis vaatasin kas saba on sorus ja kas suust jookseb koola.

Merimärkide juures puhkasin. Seal luusisin ka vähe, aga õige vähe, otsisin paemurrust kivisüdameid ja tee äärest küüslauku. Kui Sooluse metsa äärde sain, siis oli selgesti elektrivabriku kohin kuulda. Seal läheb tee kohe jõe-kallast mööda, aga kallas on nii kõrge, et kui alla vaatad, siis paneb pea pöörutama. Elektrivabriku juures panin supimannerga eemale maha ja ise vähe piilusid kaldast alla. Kus vesi langeb tammest alla kohinal ja mühinal, nii et valge vaht taga! Ma kaua vaadata ei tohtind, et ehk hakkab see vägi kaldast alla kiskuma.

Melka kaldal oli teine puhkus. Sinna paistab sadam ja laevad selgesti ära. Aga sealt on sadamasse veel kõva verst maad. Sadama-teel tulid kaks saksapreilit vastu, teine oli suur,

teine pisike. Siis panin supimannerga maha ja kepi teise kätte, kergitasin mütsi ja teretasin neid sedaviisi.

Kui sadamasse sain, siis tulidki mehed lõunale. Panid hobused vankrite juurde seisma ja kaeratorbid pähe, ise hakkasid ka sööma, mis keski kätte sai. Mõni küpsetas pliidil liha, mõni sõi niisama silku-leiba ja rüüpas piima peale. Meie isal ei oldki vaja süüa teha, sõi aga klimbisuppi kõhu täis ja hakkas hobust rautama.

Seal oli ikka mitu meest. Ma teisi ei tunnud kui oma isa ja Reinbergi isa. Üks mees oli ühe silmaga. Selle nime sain pärast ka teada, tema nimi oli Pöörak. Teised mehed hüüdsid teda k'ratiks, sest tema vandus ühtepuhku: „kurat ja kurat!“ Aga tema ütles nii ruttu, et tuli justkui k'rat ja k'rat. Sellepärast teda k'ratiks hüütigi.

See Pöörak tuli ukse juurde, vaatas mind tükk aega ja küsis:

— Kuidas su nimi on, poiss?

Mina ütlesin ikka ilusti nagu vanaema õpetas:

— Jaan Pari.

Aga tema seda ei küsind, kelle poegi ma olen, hakkas vaid lorijuttu ajama ja küsis:

— Kas sul pruuti ka on?

Mina ei vastand midagi, keerasin näo hoopis kõrvale ja hakkasin ukse linki katsuma.

Mul on küll üks pruut, aga ma ei julend seda temale öelda. Kui talvel isaga kirikus käisin, siis nägin. See on ikka ilus ümmarguse näoga tüdruk. Tema nimi on Maaliisa, ja nendel on kodu kaks koera, teise nimi on Polla. Kui isa käis Sahhaarovi poest heeringaid ostmas, siis mina ootasin hobuse juures, siis rääkisingi te-

*

Tallinna daamid

panevad Pariisi olümpia mängudelt tagasitulnud sportlastele „Kalevi“ aias roose rinda.

*

Foto Akel.

maga. Tema ootas jälle oma isa, nende hobune oli kohe meie hobuse kõrval. Pärast ma mõtlesin küll, et see Mailiisa on nüüd minu pruut, et kui suureks saan, siis võtan naiseks. Aga ma ei julend seda kuidagi sellele Pöörakule öelda. Tema ei läind ära ka, ajas aga pealegi:

— No, üttele, üttele, kas sul pruuti on?

Ma ikka ei öeld.

Siis tuli isa ja hakkas temaga riidlema, et: „mis sa lorisid poisiga!“ Siis tema jättis järele.

See Pöörak ei old kellegi hea mees, keski ei sallind teda. Tuli aga sinna ukse juurde ja vandus, et: „kus k'rat see tubakakott on? kus k'rat see tubakakott on?“

Peale lõunat läksid mehed kohe jälle tööle. Kuuri eest aga võtsid seemendivagunid hobusele taha ja sõitsid vagunitega sadamasillale. Hobused ei vea aisadega ja loogaga, on vaid niisugused trengid ja trengikaigas. Vagunitel on konksud küljes, muudkui pista aga kaika haak konksu ja söida. See on ikka tore sõit, mina sõitsin mitu korda vaguni otsal sillale ja tagasi, ei põruta ega kedagi. Kui vagun käänukohale jõuab, siis hakkavad rattad uluma, justkui vilistaksid. Seda ulumist võis jo Melkakaldale kuulda. Iga kord kui vagun oli sillale veetud, siis võttis isa pulga taskust välja ja tegi noaga kriipus peale, et jälle üks vagun toodud. Teised mehed tegid ka sedasi, aga mõni tegi märgid piitsavarrele. Siis oli piitsavars kõik niisukesti krammisid täis.

Sadamasillal oli roheline putka, ja selle putka juures kõndis kirjutaja. Temal oli valge pinsak seljas ja valge müts peas. Ise suitsetas paberossi. Isa ütles, et töömehed sadamasillal suisetada ei tohi, aga kirjutaja tohib. Kui aga kontorihärä sadamasillale tuleb, siis ei tohi jälle kirjutaja suitsetada, kontorihärä ükski tohib. Aga millal kontorihärä suitsetada ei tohi, seda isa ei öeld.

Selle rohelise putka taga on niisuke masinavärk, selle nimi on vints. See laseb keti alla ja see kett tõstab esiteks seemenditündri üles ja siis laseb alla venesse. Kui tünder minema hakkab, siis hüüab mees niisama nagu vabrikus plonnisilla juureski:

— Hiiva!

Kui tünder alla saab, siis hüütakse:

— Topp!

Ei, siin sadamas on ikka palju toredam töö ku vabrikus ongi! Kui mina suureks saan, siis hakkan ka sadamas tööl käima, aga ma küll ei hakka hobusemeheks nagu isa on, hakkan vintsimeheks ehk kõigeparem — venemeheks. Siis saaks venega nii palju sõita kui tahad.

Kui vened täis on, siis sõidavad minema, sinna kaugele, laevade juurde. Isa ütles, et laevad ise ei tohi liiga silla ligi tulla, jäävad ehk põhja kinni.

Ma olin kogu päeva sadamas. Pärast käisin mere ääres konnakarbisid otsimas ja vees paterdamas.

Kui õhtu tuli, siis isa ostis mulle Saia-Marilt viie kopika eest saia, ja ma võisin ööseks sadamasse jääda.

Hobused viidi abaja taha sööma, mehed hakkasid endid pesema ja süüa tegema. Ega nemad seal sadamas puid pliidi alla pane, toovad aga põlles kivisüsi ja kütavad sellega justkui sepad. Pöörak ei hakandki ennast pesema ega süüa tegema ka, võttis riulilt härmooniku, istus õue kivile ja hakkas mängima. Muidu on teine küll vana k'rat, aga ilusti mõistab pilli mängida.

Õhtul viis isa minu nende maja pööningule magama, tõi oma palitu alla ja pinsaki peale. Mul ei tulnud kohe uni. Siin sadamas on igal ajal niisuke isesugune hais, ja siis on ninas justkui kibe, et ei saa magama jääda. Ikka justkui seemende või söe või tea mis hais. See on isa pinsaki ja palitu juures ja seda oli sadamasillal ka. Kui isa laupäeva õhtul koju tuleb, siis toob selle haisu kaasa, aga seal kaob pikapeale ära. Kui mina hobust lähen karjamaale viima, siis on hobusel ka sadamahais juures, aga kui hobune mitu päeva kodu on, siis enam seda haisu ei ole.

Mina vaatasin pööningu luugist välja, selgesti paistis meri ja laevad. Ja meri kohises imelikult, päeval sedaviisi ei kohise. Justkui tea kust kaugelt tuleks kohin ikka ligemale ja ligemale ja justkui läheks kangemaks. Aga siis jälle justkui hakkaks siit kalda poolt kohin minema ja läheks ikka kaugemale ja tea kuhu kaoks. Ja imelik oli: kui sedasi teraselt laevu vahtisid, siis justkui tuleksid laevad ühtelugu kaldale lähemale, et vaata, et põhja kinni ei jookse. Aga kui silmi pilgutad ja uuesti vaatad, siis on laevad jälle vanal kohal.

See sadama elu on ikka imelik! Tea kust need laevad tulevad ehk kuhu nad lähevad. Meri on nii suur, et teist kallast ei paistagi. Kuida nad oskavad seda teist kallast üles otsida, kuhu seementi viivad. Kui mina saaks ka sinna kaugele maale seemendilaevaga. Ma ei tahakski vintsimeheks ehk venemeheks hakata kui suureks saan. Tahaksin hoopis laevameheks hakata ja sinna teisele kaldale ja kaugele maale sõita. Siis oleks tore.

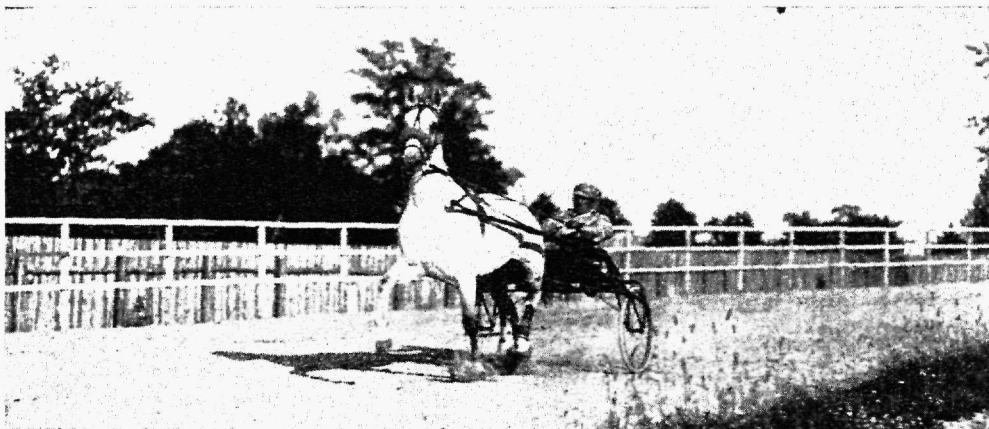
Kui ma sedasi mõtlesin, siis hakkas kohe süda valutama.

Ma tulin pööningu luugi lähedale ja hakkasin alla vaatama. Kaks meest tulid teed mööda

*

O. Variku „Salme“, kes mitmel puhul võituisid võtnud.

*

*

Algsõit võistluste eel.

*

*

Ees F. Schwartzi „Fatima“, kes mitmel korral võitjaks jäänud.

*

ja läksid sadamasilla poole. Nad olid vähe vintis, ja üks laulis:

— Üks ilus laev nüüd ehitab
See pika merereisi peal.
Siis purjed üles tõmmati
Ja ankrud üles vinnati...

Sel laulul oli niisuke kurb viis, aga ta seda laulu rohkem ei laulnud, sest teine mees hakkas teist laulu laulma. Sellel oli niisuke trallilaulu viis, et:

— Ei merimees kosi noorelt naist...

Ma oleks tahtnud, et nad ikka seda esimest laulu rohkem oleksid laulnud, aga nad läksid kaugele ja ma ei kuulnud enam muud kui mere kohinat.

Ma olin ikka veel kaua üleval ja vaatasin merd ja laevu. Aga millal magama jäin, seda ei tea. Kui üles ärkasin, oli valge, päike oli kõrgel, mehed olid töö, vagunite vilistamist oli pööningule selgesti kuulda.

Siis tulin kohe maha ja läksin töömeeste juurde ja otsisin isa üles. Kui isaga sillale sõitsime, siis isa küsis ühe venemehe käest luba, et kas mina võiksin ka venega laeva juurde sõitma tulla. See oli hea venemees ja lubas.

Ma ronisin nõorist redelit mööda sillalt venesse ja istusin sinna ette, vene ninasse.

Kui siis vene täis sai, tõukasid mehed ta sillalt minema, tõmbasid purjed üles, ja vene läks. Mina hoidsin esiti kõvasti kinni, et maha ei kukuks. Aga ega seal olegi kuhugile kukkuda, vene justkui liugub mööda vett, laened muudkui loksuvad kahel pool.

Mul oli nii hea meel, et hakkasin naerma ja ütlesin venemeestele:

— Küll on hea!

Need olid head mehed, ja üks ütles:

—No!

Siis küsis teine:

— Kuida su nimi on? kelle poegi sa oled?

Mina vastasin nüüd ilusti nagu vanaema õpetas.

Ei, need venemehed on ikka päris head mehed. Sel teisel oli niisuke rõõmus nägu, et kui mina tema otsa vaatasin, siis tema justkui naeraks ühtepuhku. Aga ta ei naernud kedagi, tal oli kohe niisuke rõõmus nägu. Muudkui hoidis aga purjenõorist kinni ja sülitas vahest üle vene ääre merde.

Kui laevade juurde saime, siis võeti purjed maha ja peeti kinni. Siis laskis jälle laevavints keti alla ja mehed panid tündri haakide otsa ja hüüdsid niisamuti, et: „hiiva!“ Kui tünder

üles sai, siis hüüti ka: „topp!“ See peab kohe nii olema.

Kus laevad on ikka suured! Ikka pikemad kui meie maja, no kõrgemad küll ei ole, aga palju pikemad kui meie ja Reinbergi majad kokku. Ja see aurulaev, see on nii pikk nagu meie kopli kase juurest metsa juurde. Isa ütles, et aurulaev on rauast, aga ta on nii tehtud, et põhja ei lähe.

Kui meie vene tühjaks sai, siis hakkasime tagasi tulema. Aga nüüd enam purjedega ei saand, venemehed ütlesid, et tuul on vasta, et ei saa. Siis tuli väikene aurulaev, sellel oli nimi peal — Alma. Selle „Alma“ peal oli kohe selle jaoks poiss, kes meie venemeeste kätte kõie viskas. Meie mehed sidusid siis vene kõiega kinni. Meie venest visati jälle kõis teise venesse, ja siis hakkas „Alma“ minema, kaks venet taga. Ega kedagi, see „Alma“ oli küll pisikene, aga ära jaksas vedada meie kaks venet. Turtsus vahest korstnast auru ja suitsu välja, aga ära vedas.

Kui meie silla lähedale jõudsime, siis päästis meie venemees selle jämeda kõie lahti, millega „Alma“ meid vedas, ise hüüdis almapoistele:

— Lappa trossi!

Mina sain kohe aru, et see jäme kõie ongi tross.

Almapoiss hakkas kohe trossi „Alma“ laele kiskuma, trossi ots kukkus küll merde, aga tema ei hoolind sest kedagi, lappas ikka niikaua, kui kõik oli „Alma“ lael.

Siis laskis see venemees, kelle vene meie taga oli, oma kõie lahti ja hõikas ka:

— Hei, lappa trossi!

See sadama töö on ikka pagana raske, peab kõik niisukesed sõnad teadma. Aga tore on ka, muudkui hüüa: „lappa trossi!“

Kui koju läksin, siis kordasin tasakesti kogu tee:

— Lappa trossi! lappa trossi...

See on niisuke imelik sõna.

Nüüd meie hakkame kodus ka sadamat mängima. Aida ees on sadam, rohuplats on meri ja kaevu paiku on laevad. Mina olen venemees. Sinna laevade juurde sõidab vene ise, muudkui tõmba puri üles, ja las läheb. Tagasi enam ei saa, tuul on vastu, tagasi peab „Alma“ vedama. Joosep on almapoiss ja viskab mulle trossi kätte. Kui sadamasse jo hakkame saama, siis mina päästan kõie lahti ja hõikan Joosepile:

— Lappa trossi!

Siis tema lappab.

MUISTNE NAHALINN.

RIISMEID RAHVASUU VARASALVEDEST.

GEORG NAELAPEA.

V. Kurrik kirjutab s. a. „Postimehes“ nr. 134 (Mõned ajaloolised küsimused), et „25% meie rahvast ei tea Eesti ajaloost sama hästi kui mitte midagi; 50% teab, et 700 aasta eest sakslased meie maale tulid ja eestlasi orjastasid; siis veel, et paarisaja aasta eest „hea Rootsi aeg“ oli, millele Vene valitsus järgnes. Sellesse rühma kuuluvad peaaesjalikult n. n. „laiemad“ rahvakihid. Ülejäänud 25% kogu rahvast (vanemad haritlased ja praegusaja kooliõpilased) omavad juba võrdlemisi põhjalikke teadmisi ajaloo alalt, umbes M. Kampmanni „Eesti ajaloo“ ulatuses. Ainult üks tuhandest on veel rohkem lugenud, — nii palju kui Eesti rahva ajaloo kohta üldse materjaali olemas. Need oleksid: eriteadlased ja mõned üksikud riigi- ehk seltskonnategelased. Nii ei ole liialdatud oletus, et suuremal osal meie inimestest oma rahva ajaloo üle vähegi põhjalikumad teadmised puuduvad.“

Nendele V. Kurrik'i väidetele pole vististi palju kellelgi juure lisada. Ehk ainult seda, et niisugust kodumaa ajaloo mittetundmist, nii kurb kui ta ka on, vähestele etteheiteks võib teha: meie rahval ei ole võimalust olnud võõraste surves tundma õppida oma ajalugu. Peab aga oletama, et oma enamuses isegi see osa meie praegusest haritlasperest, kes näit. Vene või Saksa keskkooli lõpetanud, Eesti ajalugu siiski teatud peensusteni tunneb, välja arvatud teadagi need, kes tubliski venestunud või saksastunud. (Isegi on Eesti keele grammatika, mida selle oletatava raskuse tõttu veneaegsetest koolidest tulnud Eesti noored tõesti peaaegu ei oska). Tundida Kampmanni „Eesti ajaloo“ kaugemale, nagu Kurrik seda nimetab, on aga materjaali puudusel juba raskem. Kui raske on nimelt neil, kes katsuvad leida mõningaidki niite ja andmeid Eesti kaugema mineviku kohta: sama tume kui huvitav on see ajajärk kodumaa elust, millest vastavad vaid rahva fantaasia õilmetena muinasjutud ja Kalevipoja kangelaslood — Kungla „saarest“ ja Kalevite

vallast. Koguni võrdlemisi äsjasemast minevikust ja keskajast puuduvad meil küllalt rahuldavad, kindlasti usutatavad andmed. Nii mõningadki kohad kodumaa ajaloos jäävad täitmata tumedateks, nii paljudestki silmapaistvatest sündmustest, Eesti linnadest jne. ei ole meie mõttesilmadel õieti mingit aimu.

V. Kurrik oma ülalmainitud kirjutuses on sellega puudutanud huvitavamaid küsimusi Eesti ajaloo kohta. Kas saab ta nendele vastust? Ajaloolased vaikivad... Ja arvatavasti ainult andmete puudusel. Või ei kaalu nad antud küsimusi tähelepanuväärilisteks?

Muuseas küsib V. Kurrik: kas ei ole eestlaste asukoht vanematel aegadel olnud senisest lõunapool? Kas ei olegi eestlased samad Tacituse *aestui* ja setud *sietones*? Need küsimused pole uued. Kuid see on küsimus, mis kõvaks pähkklaks isegi vanadele Lääne teaduste meesle. Ju terve Soome-Ugri tõuküsimus on õieti lõpulikult selgitamata. Mõned näevad koguni sugulust eestlaste ja muistsete germaanlaste vahel! Nii lõbusalt naljakas, kui see ka tundub, kuid teatavasti leidub päris tõsisel inimesi — ja mitte üksi pealiskaudsete „kirjatundjate“ hulgas meil, vaid kuuldavasti isegi välismail, — kes püüavad tõestada, nagu oleks tundmata, eestlastega keeleliselt suguluses seis-

Osa Pikkjärvest ühes mäega, mis varjavat Rootsi kuldä.

Liinujärv Tsirkemäe ees. Kõrged puud varjavad äkilist mäekülge.

nud rahvas kunagi tõepoolest isegi veel Kuramaast lõunapool elutsenud! Seda seisukohta kaitseb tuliliselt oma uurimuses ka keskkooliõpetaja H. M., kes pea kõik Tartu ja Berliini kõrgemate õppeasutuste fakulteedid läbi rännanud, seletades, nagu oleks eeslased pigemini etruskid, veel enam — peaaegu muistsed hellenid, nii siis Ateena ja Rooma (Remus — rõõmus!) rajajad. Põhjenduseks toob ühekõlalisi ühetähendusega sõnu ette ja näitab ära isegi tee, kuidas eestlased sealt kaugelt lõunast pikkamisi „vaenlaste surve!“ järjest rohkem põhja tunginud ja lõpuks üle Elbe jõe — vaenasti hääldatud seda sõna Elva! — liikudes, peatunud Balti mere kallastel. Tee mis tahad, — vaenelaps-tuhkatriinust olevat saanud kuningatar, kes uhke võib olla oma kuulsusriikastele muinaspäevadele...

Üks liigtuhinas rahvuslane leiab igas keeles meelitavaid laenusid ehk sõnu, mis päris juhuslikult ühekõlalised. Ei saa veel mingit järeldust teha näiteks sellest, et sõna kukk kõlab Prantsuse keeles *c o q*, pott—p o t, piip—p i p e jne. ehk et eestikeelne kallis tuletab meele greekakeelset (*καλός: καλῶν καλλίων καλλίστος*) (loe *kalós*, *kallion*, *kállion*, *kállistos*) — ilus, kaunis; (mis kaunis, see ka kallis!), Leena — greekakeelset *Ἑλένη* (l. Heleene, õigem *Helénee*; *η* (hee) on naissoo artikkel), agu, ao — *ἄωσ*, gen. *ἄω* (l. *héos*, *héoo*), Meegaste (mägi) — *μέγας* (l. *mégas* — suur, kõrge. Meegaste mägi on suur, kõrge!), hämarik (p ä e v a viimaste hel-

kide surm) — *ἡμέρα* (l. heeméra — päev), istuma (teatud asetus) — *ἵσταμαι* (l. *hístamai* — seisma, seisatuma, asetuma) jne.; nii peaksime oletama, et eestlastel ka indiianlastega sugulus, kuna ühe Kanada indiaanlaste suguharu keeles leiduvad sõnad, mis tähendusliliselt ja ka kõlaliliselt meele tuletavad näit. meie „kask“ (puu), „kittsas“ j. m. Hra M. on koguni terve väitekirja kirjutanud oma seletuste tõestamiseks. Usub kõige pealt iseennast.

Samuti ei tõesta ka V. Kurrik'i väidet see, et *aestui* kõlab nagu eestlane, või et „ida-rahva“ all just eestlasi tuleb mõista. Aga Kurrik ei ole vähemalt kategooriline ja oma leiduste patent.

Tagasi tulles võrdlemisi palju hilisema ajajärgu uttu, kus eestlased juba enam-vähem

praegustes rahvusliikudes piirides asusid, leiame tollestki ajast uusi, meie minevikku valgustavaid kiiri, milliste riismeid kogunenud tänase põlve rahvasuu viimaste mälestuste ülesmärkimisel.

Üks niisugune oleks *Eesti Nahalinn*a, tema elanikkude ja nende järeltulijate — nahalaste ajalugu. Kui võrd muidugi alljärgnevad read täpselt tõele vastavad, jäägu ajaloolaste selgitada.

Olen Otepää kõrgustikel rännates juba aastate eest kuulnud vanarahvalt vestejätke mingisugusest Nahalinnast, mille asukohta ma kaua ei saanud kindlaks teha. Hiljem tõi mind Nahajärve nimi praeguse Võru maakonna Truuta (Gertrudenhof) mõisani. Ka allpoolne rahvalaul kinnitab, et ma Nahalinnas asukohta küsimuses nähtavasti pole eksinud ja et mingisugune „linn“ Nahalinn tõesti kunagi siin Eestimaa pinnal on leidunud. Samuti olen küll veendunud, et praegusel Nahakülal, milline asub Kanepi (Kanapää) ja Kooraste vahel, pole midagi ühist, peale näilise kohavahetuse, muistse Eesti Nahalinnaga, mis on asunud arvatavasti viimselt umbes 700 aastat tagasi metsadest piiratud Urvaste Truuta valla Saamuli talu ja Tsirkemäe vahel, s. o. umbes 6—7 kilomeetrit linnuteed Pühajärvest ja umbes sama kaugel muistsest Otepää (Karupää) linnast kagupool, umbes kilomeetrisel maa-alal, mida tõendavad siin leiduvad endiste ehituste jäljed ja rohked vundamendikivide rusud. Nimelt leiame siin

tõesti kogu tähendatud maa-alal ehituste alusmüüre, eriti metsaga ärakasvanud kõrgel Tsirkemäel, mille ees lainetab all sügavuses Liinujärv (linnajärv!). Viimane nimetus näitab, et Nahalinna tähtsam osa Tsirkemäel pidi asuma, mis ka seda usutavamana tundub, et siin kõrge mäekallas järsult lõpeb järve, seega loomuliku kilbina linnale vaenlaste vastu. Samasugune, ainult vähe aeglasem mägi vormib aga ka Nahajärve kohale sarnase kantsi! Nii ka ümberkaudne vanarahva arvamine viib sinna, et muistse linnasüdame tõelist rüppe ikkagi nimelt Nahajärve kohalt, s. o. praeguse Truuta asunduse hoonete asemel, peame vaatama. Või oli ehk Nahalinnal kaks „kantsi“, üks Tsirkemäel, teine Nahajärve juures? Ka see oletus pole liigne, sest võisid ju muistsed eestlased oma linnu kohendada kindlustatud kantside reana, mida vaenlane alles järkjärgult valdama pidi, sest möllasid sel ajal maal lõpmata Läti, Vene ning hiljem ka Saksa sõjakäigud! Nende röövleekide ohvrina ongi arvatavasti Nahalinn hävinenud.

Millisena näeksime muistset Nahalinna tõus-

Mõisa herrastemaja esine, kus asunud Nahatalu.

vat meie silmade ette? Maas leiduvate ahervarte järele otsustades on Truuta mõisa mail asunud väga palju hooneid, paljud üsna üksteise läheduses, mis näitab, et siin tegemist pole üksikute taludega ega külaehitustega, sest vaevalt kujutame enesele ette küla, mis oma alla võtab nii suureulatuslise maa-ala, Saamuli talu ja Tsirkemäe ning Liinu-, Lubjaahju-, Sinik-, Naha- ja Vokijärve ja Voki, Saamuli ja Männiku talude vahe, külvatud täis varemete jälgi. Vähemalt meie aja mõistete järele on nii suur küla — l i n n. Tööstus meie aja mõistes puudus siis täielikult, ka kaubitsemine ei olnud toleaja linnade paisutajaks. Hooned olid puust, aga kivi alusmüüriaga. Võimalik, et oli linnas isegi madalaid kivimaju. Ehk on kivilademete rohkus jäänud linna ümbritsenud kivivallist? Noil ajal, kui juba ka linna asemele jäänud Nahaküla üksikuteks taludeks lagunes, olnud vanarahvasõnadel veel siinsetel peremeestel ja majaomanikkudel raudsed aiapostid ja karjatanumid-tänavad. Paistab võimata, sest olid eestlased rauast nii rikkad! Vanarahvas jääb oma seletuste juure.

Ehitused linnas ei võinud olla kuigi suured, otsustades majade vundamentide järele, üksikud vahest ainult nii

Nahajärv Truuta mõisa ees.

suured, nagu meie aja keskmised talu elumajad.

Millest elatasid end nahalased? Põllupidamine ja karjakasvatamine võrdlemisi üksteise lähedal asunud hoonete tõttu ei saanud linna elanikke korralikult ülal pidada. On raske arvata, et neil venelaste hingemaa taolised pikad maaribad, kaugel elukohast, tarvitada olid. Tõsi, kohe linna juures asus seitse suuremat ja vähemat kalarikast järve, kuid vaevalt elatati end ainult kalastamisest. Küttemisest ükski ei võinud ka jätkuda. Jääb ainult järele oletus, et Nahalinn oli eelkindsustuseks Otepää linnale, seega sõjaliselt tähtsaks punktiks Otepäele lõunas ja kagus. Olid aga siis elanikud Eesti muistsetes linnades ainuüksi sõdurid? Tõsi, hilisemast ajast teame, et Otepää, näiteks, oli tähtsaks kaubapunktiks (vaata muuseas L. von Stryk: „Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands“, Dorpat, 1877) kaubitsemises Venemaaga, kuid see oli alles sakslaste maaletoleku järele „õitsel“. Kaubitseti peaaesjalikult nahakaubaga ja karjaga, riidega, soolaga jne. Tähendab, Nahalinngi etendas osa Eesti elus eestkätt kui varjupaik vaenlaste eest. Olid ju ka sood ümberringi, läbipää-

semata metsad (praegugi on Koigu ja Kooraste ning Pikkuse mets veel suur, peaaegu Sangaste metsadele lähenedes), kõrgemad mäed ja sügavad orud, järvede helmestik otse linna vaatepiiril (Pikk-, Liinu-, Lubjaahju-, Sinik-, Naha-, Lambahanna-, Voki- ja Kantsi- ehk Vidrikujärv), ojade ja tihedate padrikutega üksteisega reas, pika sinise ketina kaugele, kaugele edasi mööda Võru- ehk Ugalamaad, — loodusiseks kaitserõngaks Otepää naabrile.

Pole siin puudunud nähtavasti ka püha hiis või ohverduspaik ehk midagi selletaolist, sest alles umb. 120 aasta eest on ümberkaudsed praegust Truuta asupaika (ehk Tsirkemäe kallast?) pühaks ja kalliks pidanud. Kahjuks ei tea kohalik vanarahvas lähemalt midagi Nahalinna saatusest, tema hukkumisest, hiie asupaigast. Olen vaid kuulnud, et Nahalinna asemele, nagu tähendatud, tärkas N a h a k ü l l a, mis hävine-des omakord, jättis järele nimekaimu — N a h a t a l u. Viimase asukohta ei saa täpselt kindlaks teha, kuid arvata võib, et temagi Truuta herastemajast väga kaugel ei olnud. Nahatalu mälestatakse võrdlemisi hilja aja eest, nii olevat vat umbes 135 aasta eest siin peetud uhkeid pulmi. (Järgneb.)

LAULATAMATA JA LAULATATUD.

AUGUST STRENDBERG. Eestind. H. H.

Referendaar läks ühel ilusal kevadepäeval vanasse Stokholmi Humala-aeda jalutama. Ta kuulis rotundist kõlavat laulu ja muusikat ning nägi suurtest akendest voolavat valgust, mis paiskas oma varju kuni vastpukkenud pärnadeni.

Ta astus sisse, istus vaba laua ääre estraadi läheduses ja nõudis groogi.

Algul laulis keegi koomik nukrat laulu „Surnud rotist“. Siis tuli keegi noor tütarlaps roosipunases kleidis ja kandis ette tuntud Daani laulu: „Miski pole nii armas kui paadisõit kuuvalgel ööl“. Tüdruk näis olevat võrdlemisi süütu ja ta adresseeris oma laulu meie süütule referendaarile. Meelitatud säärasest austusest, alustas viimane läbirääkimisi, mis algasid pudeli veiniga ja lõppesid kahe möbleeritud toaga ühes köögi ja tarvilikkude mugavustega.

Analüüseerida noormehe tundmusi, see ei kuulu sellele töö kavasse, sama vähe kui siia kuuluvad mööbli ja teiste mugavuste kirjeldused. Küllalt sellest, nad olid head sõbrad.

Kuid aja sotsialistlikkudest tendentsidest haaratuna ja tahtes alati oma õnne oma seltsis

näha, otsustas noormees ise sinna korteri asuda ja oma sõbranna majapidajaks teha. Neiu oli meeleldi sellega nõus.

Kuid noormehel oli perekond, see tähendab, ta perekond luges teda oma liikmeks, ja kuna ta nende arvamise järele üldist moraali oli haavanud ja perekonna nimele varju oli heitnud, tsiteeriti ta vanemate ja õeksete ette, et teda jälle õigele teele juhatada. Ta aga arvas, et ta liig vana on säärase juhataste jaoks ja lõpetas läbikäimise ning vahekorrad.

See tegi ta oma kodu veelgi armsamaks, ja temast sai väga kodune abielumees, vabandust, „mitteabielumees“. Nad olid õndsad, sest nad armastasid teineteist, ja ükski ahel ei pigistanud neid. Nad elasid rõõmsas rahutuses, et võivad üksteist kaotada, ja tegid seepärast kõik, et üksteist kinni pidada. Kahekesi olid nad üks.

Üks asi aga puudus nende elus; see oli tutvuskond. Seltskond ei tahtnud neist midagi teada, ja noormeest ei kutsunud „suurilm“ kunagi oma poole.

See oli päeval enne jõulu, kurb päev neile, kel kunagi perekond on olnud. Kui noormees

hommikul kohvi jõi, saabus kiri. See oli õe käest, kes teda südamest palus, jõuluõhtul koju tulla. Ta vanade tunnete keeled löid helisema, ja ta meel läks tusaseks. Kas peaks ta oma sõbranna säärasel õhtul üksi koju jätma? Ei! Kas peaks ta ase esimest korda jõuluõhtul tühjakaks jääma? Hm! Nii seisid asjalood, kui ta kohtusse läks.

«Eine ajal astus keegi ametivend ta juure ja küsis nii ettevaatlikult kui võimalik:

— Kas veedad jõuluõhtu oma perekonnas?

Noormees kuulas teravasti. Kas see ehk midagi teab? Või mida ta mõtles?

Teine nägi, et ta konnasilma peale oli astunud, ja jätkas vastust ootamata:

— Jah, näed, kui üksi oled, nii mõtlesin, võiksid minuga, hm, meiega koos olla. Sa tead, ehk, hm, mul on väike vahekord, hm, kena, suurepärane olevus, küllap näed.

See kõlas hästi, ja ta ütles, ta võtvat ettepaneku meelevdi vastu, kui nad mõlemad tulla tohivad. Muidugi tohtivat nad, ja seega oli lahendatud niihästi jõulu- kui ka tutvusküsimus.

Kell kuus ilmusid nad sõbra juure, ja mõlemad „vanamehed“ istusid laua taha, et pisut portveini juua, kuna naised kööki läksid.

Siis aitasid kõik neli lauakatmise juures: mõlemad vanamehed põlvitasid maas ja valmistasid kiilusid ja ristpuid, et lauda laiemaks teha. Naised aga olid juba kõige paremaiks sõbrannadeks muutunud, sest neid liitis selgesti silmapaistev pael, mis kannab kõlavat nime „maailma otsus“. Nad pidasid teineteisest lugu, nad olid peenetundelised teineteise vastu. Nad hoidusid sellest kahemõttelisest keelest, millega end lõbustavad abielulased, kui lapsed neid ei kuule, nagu tahaksid nad öelda: nüüd on meil selleks õigus.

Tordi puhul ütles jurist toasti oma kogu auks, kuhu meie põgeneme ilma ja inimeste eest, milles üle elame oma paremad tunnid oma tõsiste sõpradega.

Seal hakkas Maria-Luise nutma, ja kui referendaar päris, miks ta on kurvastatud, miks ta pole õnnelik, nuuksus naine, ta nägevat ju ülihästi, et mees oma õdedest ja oma emast puudu tundvat.

Mees vastas, ta ei tundvat neist sugugi puudu, ja ta sooviks neid praegu võimalikult kaugele, kui nad siin oleksid.

— Jah, aga miks ei võiks meie ükssteisega abiellu astuda?

— Kas meie pole siis abielus?

— Jah, aga mitte õieti!

— Pastori ees! Ta ei uskuvat, et pastorid midagi muud olevat kui eksamineeritud üliõpi-

lased, ja nende lausumissõnad olevat ainult mütoloogia.

— Ta ei saavat sellest aru, kuid hea ei olevat see mitte, ja inimesed majas näitavat ta peale näpuga.

— Las' näitavad!

Sophie ütles vahele, ta teadvat hästi, nad ei olevat küllalt peened sugulaste jaoks; kuid see teda ei huvitavat; igatüks jäägu sinna, kuhu ta kuulub, ja olgu sellega rahul.

Igatahes oli neil nüüd oma tutvuskond, ja elati heas vahekorras, nagu see perekondade vahel väga haruldane.

Side, mis neid köitis, oli ikka olemas; selle eest olid nad aga vabad kõigist teistest köidikuist. Ja mehed ja naised elasid ikka veel kui armsamad, ilma et nad halbadesse abielu-harjumustesse oleksid kaldunud, nagu näiteks viisakusetuks läinud.

* * *

Mõne aasta pärast õnnistati nende ühendust pojaga. Seega oli armuke tõusnud emaastmele, ja kõik muu unustati. Kannatused sündimise puhul ja hoolekanne vastsündinu eest võtsid naiselt endised egoistlikud jooned, ikka olla meeldiv ja ainult oma jaoks nõuda mehe armastust.

Emana oli ta sõbranna vastu veidi üleolev, ja mehe vastu astus ta üles suurema kindlusega.

Ühel päeval tuli mees koju ja kuulutas suurt uudist. Ta olevat oma vanemat õde tänaval näinud, ja see teadvat loomulikult kõik. Ta olevat väga uudishimulik oma vennapoja suhtes ja tahtvat neile külla tulla.

Maria-Luise oli imestanud ja hakkas puhastama ja tolmu pühkima, ning mees pidi talle uue kleidi ostma. Ja siis ootas ta kaheksa päeva. Aknaeesriided pesti, ahjude vasküksed küüriti puhtaks, mööblit harjati. Õde pidi nägema, et ta vend korraliku naise oli saanud.

Ja siis keedeti kohvi, kell ükssteist hommikul, sest sel ajal pidi õde tulema.

Ta tuli, püsti kui kepp, ja ulatas vennanaisele käe, mis oli kange kui pesukoot. Ta vaatles magadistoa sisseseadet, kuid ütles lahti kohvijoomisest ning ei vaadanudki oma vennanaisele näkku. Ainult vastsündinu vastu tundis ta veidi huvi. Siis läks ta jälle.

Kuid Maria-Luise oli ta mantli mõõdnud tähele pannud, kleidiriide ära hinnanud, uue ettekujutuse saanud kamminguist. Suurt südamlikkust põlnud ta odanudki. Alguseks jätkus sellest külaskäigust, ja kogu maja teadis peagi, et meheõde oli seal käinud.

Poiss kasvas, ja peagi järgnes tüdruk.

KES SAAB P.-A. UHISRIIKIDE PRESIDENTIKS?

Senaator Underwood.

Kuberner Smith.

Mac Adow.

Senaator La Folette.

Presidivalimisteni on veel pool aastat, aga valimisvõistlus on juba kibedasti käimas. Demokraatlike partei kandidaatidest võistlevad ülal toodud neli poliitikameest.

Nüüd oli Maria-Luise õrnalt murelik oma laste tuleviku pärast, ja isa katsuti igapäev uskuma panna, et ainult laulatus võib lapsed päästa.

Seejuures seltsis õe tähendus, et leppimine vanematega olevat võimalik, kui vend õieti abilellu astub.

Pärast kaheaastast ööd ja päevad kestnud võitlust otsustas mees lõppeks, et laste tuleviku kindlustada — leppida mütolooilise tseremoniaga.

Keda aga pulma kutsuda? Maria-Luise nõudis laulatust kirikus. Siis aga ei tohtinud Sophie seal juures viibida. See ei läinud sugugi. Tüdruk nagu tema! Maria-Luise oskas juba sõna „tüdruk“ moraalse rõhuga hääldada. Mees tuletas meele, et Sophie talle ju väga hea sõbranna olnud ja ei tohita ometi olla tänamatu. Maria-Luise seevastu toonitas, oma laste pärast tulevat kõik erasümpaatiad unustada; ja tema vaated võitsidki.

Laulatus oligi käes.

Laulatus oli möödas. Ei järgnenud kutset vanemalt. Sophie'lt pahane kiri, ja siis lõpp.

* * *

Seega oli siis Maria-Luise naine. Kuid mahajätum kui varem. Pahane pettumuse peale, oma nüüd seotud mehe peale kindel, hakkas ta endale vabadusi võtma, mis vastavad abielunaisele. Mida varem pakuti heast tahtmisest, seda nõudis ta nüüd sundusliku tribuudina. Ta kindlustas end tema laste ema autiitli taga ja alustas seal kõik oma tormijooksud.

Rumal, nagu kõik petetud mehed, ei saanud referendaar aru, mis pühadus siis selles õige peitub, et naine on t e m a l a s t e e m a. Miks tema lapsed tähtsamad peavad olema kui

kõik teised lapsed ja tema ise, sellest ei saanud ta aru.

Kuid sellega rahul, et ta lapsed on saanud seadusliku ema, hakkas ta jällegi ilmas ringi vaatama, kuhu ta esimesest armupalavikust saadik enam polnud sattunud, kuna ta naist ja last mitte üksi ei tahtnud jätta.

Need vabadused ei meeldinud ta naisele, ja kuna ta enam häbeneneda ei tarvitsenud ja ka loomupoolest avameelne oli, siis ta ütles, mida mõtles.

Kuna mees kõik juristika salateed kätte oli õppinud, ei jäänud ta kunagi vastust võlgu.

— Kas on see viisakas, küsis naine, kui jätad oma lapse ema üksi istuma, et kõrtsi minna?

— Ma ei usu, et sul mind vaja oleks olnud, vastas mees ettevahtimistavalt.

— Sind vaja? Kui mees majapidamisraha maha joob, siis on kodus nii mõndagi vaja.

— Esiteks, ma ei joo, sest sünnin ainult vähe ja joon tassi kohvi; teiseks, ei joo ma majapidamisraha maha, sest see on sinul luku taga; mul on nimelt teist liiki raha, mida „maha joon“.

Õnnetul kombel ei sallinud naised ironiat, ja naljast keerutatud silmus visati peagi ümber õnnetu mehe kaela.

— Seega tunnistad üles, et jood?

— Ei, olen ainult sinu väljendust naljaks tarvitanud.

— Naljaks? Nii siis, oma naisega tehiakse nalja! Seda pole sa varem teinud!

— Sa soovisid ise seda tseremoniid. Miks on nüüd kõik teisiti kui varem?

— Kuna nüüd abielus oleme, loomulikult.

— Osalt seepärast, ja osalt, et joovastusel on omadus haihtuda.

—Tähendab, sinu juures oli see ainult joo-
vastus.

— Mitte ainult minu juures; ka sinu juures,
ja ka kõigi teiste juures. Ta kestab ainult enam-
vähem pikemat aega, nagu näed!

— Nii siis armastus on ainult joovastus
meeste juures.

— Ei, ka naiste juures!

— Igatahes, ta on joovastus!

— Jajajah! Kuid sellegipärast võib ju sõp-
rust pidada.

— Aga selleks ei tarvitse ju abiellu astuda.

— Ei, seda arvasin ju minagi.

— Sina? Kas polnud see sina, kes nõudis,
et peame end laskma laulatada?

— Jah, kuna sa seda ööd ja päevad tahtsid,
tervelt kolm aastat.

— Jah, aga ometi tahtsid seda sina!

— Jah, kuna sina seda tahtsid. Ole mulle
tänuulik selle eest.

— Kas pean selle eest tänuulik olema, et sa
oma laste ema lastega üksi jätad, kuna sa ise
kõrtsi lähed?

— Ei, mitte selle eest, vaid selle eest, et end
sinuga olen lasknud laulatada.

— Igatahes aga pean tänuulik olema?

— Jah, seda pead, nagu iga korralik in-
mene, kelle tahtmist on täidetud.

— Noh, ilus see igatahes ei ole, kui nii abi-
elus ollakse! Nagu mõni tüdruk, kellest mehe
sugulased lugu ei pea.

— Mis on sinul minu sugulastega tegemist?
Ma pole ju ka sinu sugulasi kosinud.

— Kuna nad küllalt peened ei olnud!

— Minu omad olid aga liig peened sinu
jaoks. Kui nad oleksid olnud kingsepad, poleks
sa neist nii palju välja teinud.

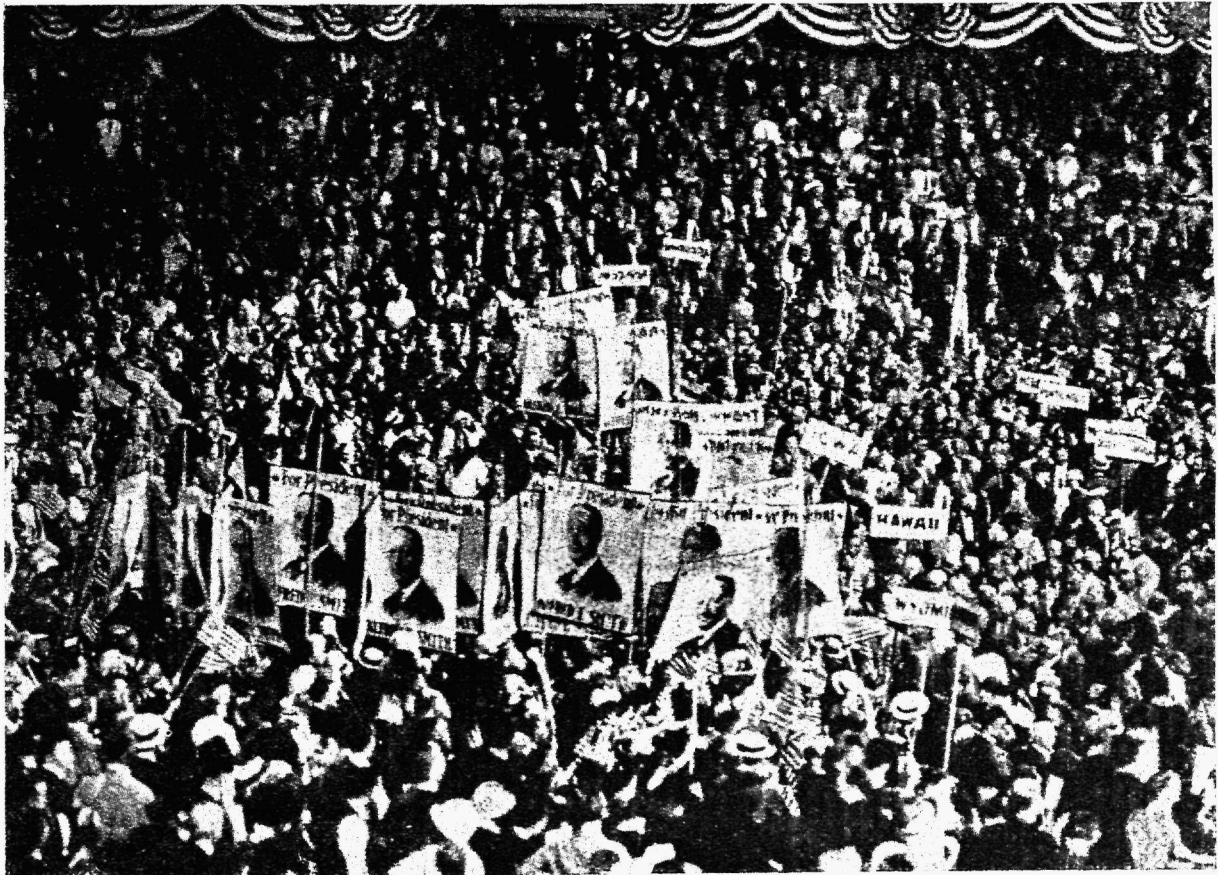
— Kingsepad? Kas need ehk ei kõlba?
Kas pole ka need inimesed?

— Kindlasti, kuid ma ei usu, et sa neile jä-
rele jookseksid.

— Järele jookseksin? Ma ei jookse ühelegi
inimesele järele.

— Noh, siis on hea!

Kuid see polnud hea, asi ei läinudki enam

Valimisvõitlus Ameerikas.

Üks demokraatlike partei kihutuskooolekuist New-York'is Mr. Smithi presidendikandidatuuri propageerimiseks.

heaks. Kas see nüüd oli laulatuse või mõne teise põhjuse süü, igatahes arvas Maria-Luise, et varem paremini on elatud; varem olevat olnud „lõbusam“, nii armastas ta öelda.

Mees ei uskunud, et selles süüdi on laulatus, sest ta oli ka kodanlisi abielusid näinud,

kus ei elatud õnnelikult. Ja kõige pahem oli: kui ta ühel päeval jälle, nagu tal see kombeks oli, oma vana sõpra ja Sophie't tahtis vaatama minna, kuulis ta, et nad loole „lõpu olevat teinud“. Ja nad polnud laulatatud. Nii siis, mitte laulatuses ei seisnud süü.

SURM.

AINETEL E. AADER.

Üks inimsoo tähtsamatest küsimustest, mis teda igal ajal rahunusega täitnud ja seda ka tulevikus teeb, on surmaprobleem. Surm — on viimane järk elust ja sellepärast ka arusaadav, et kõik, mis elab, teda põlgab ja vihkab. Kuid niisama arusaadav on ka see, et kõik, mis elab, kord surema peab: sest kus iial elu on, seal on ka surm, ja kus surma ei ole, seal ei või ka elu olla.

Agade jooksul on palju usuteadlasi, suuri mõteteadlasi, tähtsaid kirjanikke ja kuulsaid arstisid oma arvamisid ja mõtteid surma kohta avaldanud, mida kuuldes või lugedes iga mõtleva inimene tingimata huvitust tunneb.

Ülalnimetatud õpetlastest tähtsamal kohal selle küsimuse seletamises seisab kuulus Ungari professor Hermann Notingen, kes ise oma organismi juures, vähe aega enne surma, mitmesuguseid katseid ette võttis ja sellest saadud resultaadid veel paar tundi enne surma punktipäälse kindlusega ja selgusega üles kirjutas, seal juures ise ligineva surma kohta kindel olles.

Professor Notingen'i algupäraste mõtetega tahavad ka käesolevad read „Ao“ lugejaid tutvustada.

Surm on kohutav sõna, seda enam, et teda saladuslik kate ümbritseb. Kuigi kangelased temale kartuseta ja usklikud kindla usuga vastu astuvad, kuigi surmani väsinud rändaja ennast rahulikult tema rüppe heidab ja vaene kannataja temas ainukest päästjat näeb, siiski mõtleb suurem hulk — õigem, peaaegu terve inimsugu, ta peale ahastustundega.

See on ka loomulik ja täiesti arusaadav, sest tähendab ju surm elu hävinemist, kuna aga elu alalhoidmise instinkt kõige esimene ja tähtsam nähtus orgaanilises looduses on.

Suurem hulk inimesi ei karda küll surma ennast nõnda kui neid tundisid ja silmapilkusid, mis surma eel käivad, sest et nende fantaasia neile piltisid lõpmata kannatustest ja piinadest, mis harilikult surma eel käivat, vaimusilma ette armastab maalida. Täis hirmu ja ahastust mõtlevad nad selle tunni peale, kus elu lõpeb, mil

sündimas on midagi kohutavat, hirmutavat — ning selle järele algamas on igavene vaikus, igavene vaitolemine, igavene mittemidagi.

Mis on surm? Vastus näikse kaunis lihtne ja nagu iseenesest arusaadav olevat: surm on viimane vaatus elu kurbmängus.

Sellest seisukohast välja minnes, kui väga inimesed oma ilmavaadete, usuliste tundmuste ja iseloomude poolest mitmesugused on, võib tõendada, et inimesed igauks isesuguste tundmustega surmale vastu lähevad.

Professor Notingen kui arst peatub kõige pealt väliste nähtuste juures, mis surma eel käivad, ja vaatab teda esialgu füüsilisest küljest; objektiivse ja külma pilguga, nagu see õpetlase kohane, silmitseb ta inimese mõistusele vastu haigutavat kuristikku, surma, et selle üle mingisugusele selgusele jõuda, ja küsib siis:

— Mis on surm?

Surm on sarnane seisukord organismis, mil selle elundite tegevus kord-korralt nõrgemaks jääb ja viimaks täiesti lõpeb, ehk mil see mõnesuguste ootamata ja äkiliste juhtumiste läbi sedavõrd rikutakse, et elu protsess silmapilkult lõpeb.

Aga miks peame meie surema?

Siin oleks kõige pealt selle fakti peale tähelepanu juhtida, et ainult õige väike protsent, vaevalt üks inimene sajatuhande hulgast, loomulikku surma sureb. (Sõna „loomulikku surma“ peab vaatama siin muidugi teaduslisest seisukohast.) Miljonid inimesed surevad vägivaldset surma: mitmesuguste õnnetute juhtumiste, maavärisemiste, katastroofide, nälja, enesetappimise, mõrtsukatööde ja rohkearvuliste sõdade tagajärjel.

Aga kolm neljandikku kõigist inimestest sureb haiguste kätte, mida nii palju ja nii mitmet selti siin halli taeva all on, et ainult katse neid loetlema hakata lihtsalt hirmu peale ajab. Juba tiisikus üksi viib seitsmenda jao inimestest külma hauda. Kõik need külgehakkavad ja mittekülgehakkavad haigused toovad vahetpidamata surma inimeste hulka.

Teaduslisest seisukohast vaadates ei või

Foto Yammas.

Esimesed vallasekretäride täienduskursused Tallinnas.

Norraladaluž Eesti Maakondade Lõdu poolt 1917-200122%

VÄNNAS-

The grid contains 100 small portrait photographs of men, arranged in 10 rows and 10 columns. Two larger circular portraits are placed in the second row from the top. Each small portrait has a handwritten name and sometimes a title or affiliation written below it. The names are in Estonian and include names like J. Kõrve, J. Põld, J. Kõrve, etc. The grid is densely packed with these individual portraits.

kõiki neid eelpool nimetatud surmanähtusi loomulikult elulõpuks pidada. Samuti ei ole ka arvamine, et inimese loomulik eluiga 70.—80. aastani ulatab, õige. Ka nende hulgas, kes kõrges vanaduses surevad, leidub loomulikku surma surijaid õige vähe, sest enamatel kordadel on surma põhjuseks ikkagi haigus.

Teadus tõendab, et täiesti loomulikku surma koguni harvasti ette tuleb, see on niisugust surma, kus inimese organismis mingisugust patoloogilist muudatust ei sünni, peale nende, mis loomulikult teel nähtavale tulevad. Niisugusel korral lõpeb elu kui küünel, millel kõik rasv ära on põlenud.

Sarnaseid juhtumisi, ehk õigem nähtusi, tuleb küll väga harva ette, vahest ehk miljoni hulgast üks, kus ka kõige hoolsama anatoomilise uurimise juures terve organism ja kehakude kõige paremas korras leiti olevat, inimene aga siiski ära suri, nagu magama uinus väsitava, raske päevatöö järele. Kuid sellest unest ei ole enam ärkamist, see uni on — surm, ja tahes või tahtmata seisame meie küsimuse ees: mis oli surma põhjuseks, mispärast ta tuli?

Bioloogiline protsess käib sarnast rada: laps, nõndasama ka noor inimene, peavad enesesse teatava osa toiduaineid vastu võtma, organism töötab selle ümber ja indiviiduum kasvab; selle järele algab teine periood: organism, kuigi ta samal mõõdul toiduaineid enesesse vastu võtab kui enne, ei kasva enam, vaid jääb omas edenemises seisma, — inimene on küpse ajajärku jõudnud.

Veel üks samm — ja indiviiduum mitte üksnes ei kasva, vaid ta ei suuda ka ennast teataval astmel alles hoida, ning hakkab pikka aega, kuid kindlal sammul tagasi minema, närbuma: alganud on vanaduse periood.

Milles seisavad selle imeliku nähtuse põhjused? Kahjuks peab teadus enesest tunnistama, et ta niisugusest mitteloomulikust nähtusest aru saada ei suuda ja ainult nähtuse ehk protsessi tagajärgedest, s. o. organismi ja kudede muutustest, aru võib saada.

Inimese juures ei tule aastatega rehkendada, vaid sellega, kuidas ta tuiksooned töötavad ja missugune nende ehitus on — väidab teadus, kuid seegi väide ei seleta iseenesest veel midagi. Edasi tõendab teadus, et kõige selle keerulise protsessi juures protoplasma peaosatendavat. Kuni teatava piirini kasvavat protoplasma, siis jäävat ta oma kasvamisest seisma ja hakkavat viimaks tagaspidi käiku tegema. Kuid siingi olgu tähendatud, et seegi seletus veel midagi ei seleta, sest meie võiksime ju küsida: mispärast protoplasma ainult teatava piirini kasvab ja siis mitte enam?

Siin seisab teadus suure saladuskatte ees, mida üles kergitada tal vististi ka tulevikus vähe lootust on, sest et see nähtavasti üle jõu käib. Üht aga teame siiski: et teadus ka selles harus väsimata ja kannatlikult edasi püüab ja et raske on tema võimistele piirid ette tõmmata.

Järelikult: praegusaja teadus ei saa veel kindlasti selle küsimuse peale vastata, mispärast inimene surema peab, kuid ta teab siiski, missugused välised mõjud surma toovad.

Läheme teise küsimuse juure: millal, s. o. missugusel momendil ehk silmapilgul algab surm?

Rahva seas valitseb lapselik arvamine, et inimese surma korral tingimata aknad tulevad avada, et hing kehast vabalt ära võiks lennata; aga millal on see moment, kus „hing kehast lahkub“, s. o., kus kõik eluavaldused oma tegevuse lõpetavad?

Nimetame mõnda vägivaldse surma nähtust: surm püssikuuli, lõhkeva pommi, mõõga surmava hoobi, tule, kihvti, välgu jne. näol. Millal algab siin surm?

Haiguste juures, missugused need ka oleksid, tuleb surm ikka ja ainult südame tegevuse seisma jäämisest. Ikka tasasemaks, ikka nõrgemaks jääb südame tegevus, ja kui see viimaks täiesti lõpeb, tunnistab arst, et surm tulnud on, oli selle põhjuseks rabandus, verejooks ajusse, kopsupõletik või mõni muu haigus, aga viimasel silmapilgul tuleb surm ikka sellest, et süda oma tegevuse lõpetab. Südame tegevuse lõpp tuleb jälle sellest, et südame muskel töö võimetuks saab, või südant toitev tuiksoon ummistub. Üks neist kahest on alati põhjuseks, mispärast elu lõppema peab, selle peale vaatamata, kas haigus kerge või raske oli, kas süda lühikest või pikka aega haigusega võitles.

Kui meie nüüd veel küsime: millal tuleb surm? — siis oleks vastus järgmine: surm tuleb sel silmapilgul, mil süda oma tegevuse lõpetab. Nii kaua kui see veel töötab, kuni veel tunda võib ta tuksumist, kuigi see nõrk ja aeglane on, — seni elab inimene veel; aga sellest silmapilgust peale, mil süda viimast korda tuksus, on kõik möödunud, — inimene on jäädavalt surnud... Viimane ja lõpulik vaatus elu kurbmängus on lõppenud ja eesriie langeb.

II.

Meie oleme juba eespool selgusele jõudnud, et surm südame tegevuse seisma-jäämisest tuleb, kuid nüüd tekib küsimus: mispärast südame tegevuse lõpp tingimata ka elu lõpu enesega ühes toob?

Põhjus selleks on järgmine: igasugune eluavaldus looma kui ka inimese organismis on terve rea keemiliste muudatuste tagajärg keha

rakukestes. Selleks tarvitab aga organism hapnikku, mida ainult veri iga'e poole keha osadesse, kudedesse ja rakukestesse laiali kannab. Veri saab hapnikku hingamise läbi, süda aga paneb vere soontes liikuma ja kannab hapnikku igale poole kehasse laiali. Sellest saab meile arusaadavaks, mispärast südame tegevuse lõppemisega tingimata ka elu peab lõppema.

Lühidalt öeldud: surm tuleb sellest, kui keha rakukesed enam ei tööta, kuna rakukesed jälle oma tegevuse hapniku puudusel peavad lõpetama. Järelikult: surm on keha kudede ja rakukeste lämbumine. Sellest tulebki, et mitte kõik organism ühe korraga ei sure, vaid ühed rakukesed surevad varem, teised hiljem. Praktiliselt peame aga surmaks siiski seda momenti lugema, kui südame tegevus lõpeb, sest et see silmapilk enesega ka kudede lämbumise ühes toob.

Ainult harvematel juhtumistel tuleb lämbumine enne kui südame tegevuse lõpp: poomise, uppumise ja mõne muu surma korral, kus lämbumine silmapilkselt kõiki keha kudesid korraga tabab.

Surmanähtusi lähemalt tähele pannes ei või

Ferruccio Busoni,

tähtis klaverikunstnik, helilooja ja muusikaõpetaja, suri hiljuti Berliinis 58 a. vanaduses.

Amerigo Dumini,

üks Itaalia fashistide tähtis tegelane ja sotsialist Matteoti mõrtsukas. Sõjakohus määras talle kaitsjaks advokaate, aga neist ei võtnud keegi tähtsa mõrtsuka kaitsemist enese peale. Ka kutsutud fashistilised advokaadid ei tahtnud teda kaitsta.

meie vaikides mööda minna järgnevast ülitähtsast küsimusest: kuidas tunneb inimene ennast olevat, ehk mida ta elab läbi neil päevadel, tundidel ja silmapilkudel, mis tema elus viimased on?

Kas ühineb hingepiina juure surmatunnil ka veel ihupiin oma mitmesuguste valudega?

Surm kuuli tagajärjel seal, kus võitlus ägedalt käimas, on ilma valuta, sest et tundenärvid (ergud) enne peajule teatust peavad viima, kui meie valu tunneme, püssikuul aga, nagu Helmholtz tõendab, jookseb kiiremini. Tähen-dab: surm jõuab enne, kui tunde-ergud peajule valut teatust saavad viia.

Võib kindlasti ütelda, et igal niisugusel juhtumisel, kus surm silmapilkne on, kus mõnesugused välised põhjused elu lõpetavad, näituseks kui miski suur raskus organismi puruks muljub või jälle giljotiin pea otsast maha raiub jne., surm ilma kehalise valutundeta tuleb.

Seda tõendavad niihästi teadusmeeste loogilised arutused, kui ka nende seletused, kes ise surma lävel on seisnud. Niisuguste hulka tuleb, näituseks, uppunuid arvata, keda veel sel silmapilgul päästeti ja elule äratati, mil nad juba täielikult mõistuse olid kaotanud, missuguses seisukorras nad ka jäädavalt surma sülle oleksid uinunud. Kõikide niisuguste isikute tunnistused lähevad selles asjas ühte, et ükski neist ihulikke piinasid ja kannatusi surma eel ei ole maitsnud. Mõned teavad koguni veel rääkida isesugustest lõbusatest tundmustest, mis sarnasel korral tervet organismi täitvat.

Samasuguse tunnistuse annavad ka need inimesed, kes kõrgusest alla on kukkunud: nad tõendavad, et kõik aeg terve mõistuse juures olid ja isegi tuttavaid koliti mäletasid, millest neil alla tuli langeda (kui näituseks kukkumine mäe otsast sündis), aga valu ei olla nad tundnud; mõned jutustavad veel ime'lik-lõbusatest helidest, mida nad kuulnud, kuni nad ihaldamisväärt õndsasse olekusse uinunud.

Kiskjatest metsloomadest lõhki kistud saada loetakse koledamate surmade hulka; aga kindlate tõenduste järele ei ole ka see arvamine õige, selle kasuks tunnistavad need inimesed, kes veel viimasel silmapilgul päästeti; nad ütlevad, et hirm tervet ergukava sedavõrd vapustab ja halvab, et valutundmus kaob.

Surm vere kaotuse tagajärjel ei valmista ka surijale kehalikke kannatusi, sest ühes verega tungivad punased verelibled kehast välja, need on aga kui organismile hapniku muretsejad ja ergukava ärritajad tuttavad. Surm verekaotuse tagajärjel on enam une sarnane, kus inimene rohkem ja rohkem mõistuseta olekusse langeb, kuna viimasel silmapilgul ilmuvad krambid ainult pealtvaatajatele hirmuvärinad peale ajavad, surija ise aga enam valu ei tunne.

Eespool juba tähendasime, et enamal jaol surma kordadel selle põhjuseks haigused on, sellepärast on tähtis selgusele jõuda, kas haigustest tekkiv surm piinarikas on või ei?

Tõsi on, et mitmed haigused inimesi surmatunnini piinavad. Ainult vähe aega enne surma kaob mõistus ja seega ka valu. Nõnda, näituseks, valmistab surm, mis peaju-haiguse, mõnesuguse sisemise häda, põletis-haavade või

õhupuuduse tagajärjel tekib, surijale väga rohkeid kannatusi, mis surmatunnini kestavad.

Praegu loetletud haigused on aga siiski erandiks teiste seast, mis kahtlemata vähem valurikkad on või seda sugugi ei ole. Üldiselt on aga maksev: mitte surm ei valmista piina, vaid haigus. Siin peab arst kannatajale appi tulema ja oma suurt ja püha kohust haige vastu näitama — tema valu vähendama, kõike oma kunsti, osavust ja teadust selleks tarvitama, et surijale tema viimaseid tundisid võimalikult kergeks teha.

Iga tõsiselt mõtleja inimene on ehk selgusele jõudnud, et looduses kui ka igas üksikus nähtuses ja protsessis, olgu see füüsiline, psühholoogiline, füsioloogiline või patoloogiline, suur tasakaal maksev on.

Kuid missugust tasakaalu võime siin leida, kus vägev elu instinkt ühel pool ja põlatud surm teisel pool seisab? Missuguse sideme abil võib loodus neid kaht vastast ühendada?

Aga loodus on suur meister — ja et selles arvamisest kindla otsusele jõuda, peame tähelepanelikult seda silda vaatlema, millega ta elu ja surma vahelist kuristikku ühendab.

Loomuliku surma juures surevad inimesed ilma võitluseta, kannatuseta, kahetsuseta.

Kuidas teie ennast tunnete? — küsiti saja-aastaselt Fontaine'ilt, kui see surema hakkas

— Ei midagi halba, vastas see, ainult elada ei tahaks nagu enam.

Side, mida loodus kahe üksteisele vastu käiva seaduse ühendamiseks valmistanud, on kõigiti lihtne: kehaosad ja tahtevõim lähevad kord-korralt nõrgemaks, üldine väsimustundmus võtab terve organismi oma alla, eluinstinkt raugab ja kaob viimaks täiesti.

Sedasama on ka mõnesuguse haiguse, s. o. mitteloomuliku surma korral märgata, kus inimese ergukava niivõrd vaevatud, et surija koguni rahuliku südamega oma ligineva surma peale mõtleb, — sarnasel korral on eluinstinkt ka täiesti kadunud ja inimene sureb ilma piinata.

Ülal ette toodud näituste varal oleme surma kohta järgmisele otsusele jõudnud: uurimised ja katsed on selgeks teinud, et kehalise surma piin suuremalt jaolt ainult mõttekujutus on ja piinarikast surma üksi harvematel kordadel ette tuleb.

Enamatel kordadel on inimesed ise sarnast surma valmistanud, nagu näituseks, surm tuleriidal ehk piinamiste tagajärjel. Loodus ise on kaastundlikum kui inimene ja kui teda oleks lastud üksinda ja täielikult inimese elu ja surma juures tegev olla, siis mõtleksid inimesed surma kui oodatud puhkuse peale pärast väsi-

Uus Mexiko president
Plutarco Elias Calles.

Brasiilia mässu puhul:

Palmide-allee Rio de Janeiro (Brasiilia pealinnas), mis endise keisri lossi ette viib. Valitsuse vägi kahel pool reas-

tavat tööd ja kui kosutava une peale pärast ras-
ket päevatalitust.

Veel enam — uurimised on näidanud, et väga sagedasti ka mitteloomuliku surma puhul suurmeelne ja kaastundlik loodus väga armulikult surmahirmus väriseva inimlapsega ümber käib, teda mõistusega oleku kattuga kimbi katab ja sel viisil teda surmaahastusest päästab.

Ihulikust seisukohast vaadates ei peitu surmas midagi ahastavat; kõik ahastuse elame ainult vaimliselt läbi.

Kuid ka sedagi ahastust võime võita kõlblise enesetunde ning rahuliku meelega loo-

duse ja tema vägevate seaduste alla heitmise läbi.

Ainult vähestel läheb korda niisugusele vaimukõrgusele jõuda, et ühes Sokrates'ega öelda võivad, et hea vaimu sõnad nii selgesti nende hinges helisevad, et nad tema häält kuuldes isegi surma ära unustavad. Need vähesed inimeste seast on ka vaimliselt surmahirmust täiesti vabad ja võivad Sokrates'e sõnu korrata, mida see, kihvti-karikat käes hoides, ütles:

— Sinu terviseks, Krüton! Kui jumalad seda tahavad, siis sündigu nii!

Inimese südames toimub alatiselt kirgede uuestisünd, nii et seal ühe hävitamine sagedasti teise tekkimist tähendab.

Rocheffoucault.

Kes kui kuu ilusasti paista tahab, peab ka nagu kuu seda sallima, et koerad tema peale uludes hauguvad.

Blumenthal.

ÄRIMEHED.

ARKADI AVERTSCHENKO jutuke. Tõlkinud LP.

Ühe treipingiga juhtus samasugune lugu, nagu seda juhtub laevaga, mis mitu aastat merel on sõitnud: vette lastakse ilus, puhas, uus laev, mille veealune osa vastupidava värviga värskelt ülevärvitud, aga vaadake — missuguseks muutub see veealune osa aasta pärast?..

Niipalju on laeva külge kogunud igasugust lima, karbikesi, vesikasve, ämblikke ja muud sodi, et otse imestama paneb, kuidas kõik see praht oma raskusega laeva põhja ei kiskunud?!

Treipink, millest ma jutustada tahan, uus elumerel ainult mõni päev, kuid muutus selle aja jooksul samasuguseks, nagu laeva põhi pärast mitmeaastast mereujumist.

* * *

Ma istusin sõbra juures. Mu sõber oli õige ettevõtlik ja teguvõimas inimene. Kui meie jutt riigikogust lõppis, küsis sõber minult järsku:

— Oled sa millaski näinud, kuidas treipinkisi ostetakse?

— Mitte ainult see ei ole minul nägemata, vaid ka treipinkisi ennast ei ole millalgi juhust näha olnud. Kuid mispärast sa seda küsid?

— Sellepärast, et ma täna ühe treipingi pean ostma.

— Issand Jeesus! Milleks sinul seda tarvis läheb?

— Minul ei ole seda põrmugi tarvis. Ma müün ta jälle kohe maha. Tuhandet poolteist võib selle pealt teenida.

— Aga kas sul treipingist vähematki aimu on?

— Aga mis seal siis ikkagi aimata on: treipink on treipink. Minu juure peab iga silmapilk keegi tulema, kellel niisugune treipink olemas... Kell kõlisebki praegu. Kahtlemata on tema.

Tuppa astus inimene, kelle näol niisugune ilme oli, nagu oleks temale kõige suuremat ülekohut ilmas tehtud. Hall ülikond, mis tal seljas oli, istus õige viletsalt ja kõik tema ülespidamisviis tuletas meele kogemata lõvi puuri sattunud inimese rahutuid liigutusi. Selle ülekohut kannatanud inimese järele astus teine, väga uhke inimene, kelle näol peegeldus nagu alaline imestus nende võitude üle, mida ta seltskonnas saavutanud.

Ülekohut kannatanud inimene teretas ja oma uhke seltsilise peale näidates seletas ta:

— Vaadake, treipink ei ole õieti mitte minul olemas, vaid temal. See on Mihail Borissovitsh. Mihail Borissovitsh otsis treipingi, mina aga otsisin Mihail Borissovitshi.

— Aga mis asjamees teie siis selle juures olete? — tähendas minu sõber õige kindlalt.

— Kuidas mis asjamees?! Meie töötame koos. Kui teie minule kümme protsenti ei anna, siis tema treipinki teile ei näitagi.

Pärast pikka läbirääkimist protsentidest, mis õnnelikult miskisuguse allkirja andmisega lõppes, küsis minu sõber:

— Aga kus see teie treipink on?

— Kus? See on saladus, kus.

— Nii, aga ma ometi andsin teile juba allkirja — mis saladus siin siis enam on?

— Hea küll, siis ütlen ma teile lihtsalt, ma ei tea, kus treipink on.

— Kuidas ei tea? Olete ta siis ära kaotanud, või mis?!

— Otsi ümberpöörduvalt — ma leidsin tema. Ainult seda ei tea ma mitte, kuskohal ta seisab.

— Aga kes seda siis teab, et tont teid võtaks?!

— Treigis teab.

— Missugune Treigis?..

— Teie pange palitu selga ja lähme välja uulitsale. Ta ootab meid siinsamas uulitsal.

— Tähendab, treipink ei ole mitte teie, vaid tema oma?..

— Kas see teile ükspuhas ei ole? Meie oleme ometi müüjad.

— Mispärast teie teda siis kohe siia ei toonud?

— Minge ikka! Kuidas meie võisime temale teid enne seda näidata, kui meil vahetalituse tasu kohta veel teie allkirja ei olnud. Teie oleksite võinud ilma meie vahetalituseeta temaga kaupa sobitada.

— Aga kas nüüd võib mind näidata?

— Nüüd võib.

— Aga kas teie ise seda treipinki näinud olete?

— Milleks meil seda tarvis näha on? Mis ta õige on, kas mõni uus teatritükk või, et teda tarvis on näha? Mis löbu see nägemine pakub? Teie ütlesite minule, et teile treipinki tarvis läheb — hea küll, Mina ütlen Mihail Borissovitshile: neile on treipinki tarvis. Tema minule vastu: hea küll, — ma tean inimest, kellel niisugune treipink olemas on.

— Ja see inimene on — Treigis?

— Võib olla — Treigis, võib ka olla — mitte Treigis. Kuid Treigis teab, kus kohal see treipink on ja mispärast ta on.

— Noh, hea küll. Näidake mulle siis seda kuulust Treigist.

— Aga nemad? — küsis Mihail Borissovitsh minu peale näidates. — Kas nemad ka teiega seltsis töötavad?

— Ei, tema on niisamuti, — naeris minu sõber. — Temal on lihtsalt huvitav vaadata, kuidas treipinke ostetakse...

Pärast seda kadus ärimeeste huvi minu vastu täitsa, ja nad vaatasid läbi minu nagu läbi silmade paistmatu klaasi.

* * *

Uulitsal tuli meie juure väike, paks, must isand ja ahnelt minu sõbra peale vahtides küsis eelmistelt ärimeestelt:

— Noh, mis on? Kus ta on?

— See ta ongi...

— Ah, teile läheb treipinki tarvis?

— Minule.

— Teie võite selle saada. Maksab 5400.

— Kuidas nõnda? Aga nemad rääkisid 5000.

— Aga mis mina siis olen? Kas mõni koe-rapoeg või? Kas mul on tarvis oma 400 rubla teenida või ei ole?

— Noh, hea küll. Kus see teie treipink siis on?

— Ma viin teid otse sinna kohta, kus treipink seisab. Otsekohe, nii ütelda treipingi pesa. Kuid enne astume siia poodi sisse — teie annate mulle allkirja 400 rubla peale.

— Aga kas treipink on teie oma?!

— Minu ehk mitte minu — ega pink sellest paremaks saa. Mina viin teid otse pingi peremehe juure.

Tunnistan avalikult: mind huyitas see „treipingi otsmise“ keeruline käik nõnda väga, et ma sõbraga seltsis läksin.

* * *

Treigis viis meid õige saladusliku näoga kuhugi kitsasse põikuulitsasse, kus ta meid ühe maja hoovis avara, suure kivist kuuri uste juure juhtis. Ilma et ta meile uksi oleks avanud, ütles saladuslik Treigis:

— Silmapilk ma kutsun treipingi peremehed. Need on juba päris peremehed.

Ta jooksis kuhugi hoovi sügavusse, koputas miskisuguse õliga määrdinud ukse pihta ja sealt kahte inimest välja tuues ütles meile:

— Siin nad on.

Üks oli suur, teine väike, üks punase peaga, teine valkjate juustega. Ainult ühes asjas olid pingi peremehed sarnased: mõlemad olid väga kinnised ja läbipaistmatud.

— Teie tahate meie treipinki näha? Tulge ja vaadake.

Meie läksime sügavamale kuuri. Ühes nurgas seisis kuulus treipink, teises nurgas kum-

Vabadusvõitluse („mässu“) juhid Marokkos:

Riffkabiilide päalik Abdel Kerim (pah.) ja tema minister Siben Ali (par.), kes hispaanlaste pääletungimised edukalt tagasi lööb.

mulgi keeratud kasti peal istus tusase näoga lätlane lambanahkses kasukas ja kiskus hoollega piipu.

Vähematki tähelepanu tema peale pöörmata viisid peremehed minu sõbra treipingi juure, ja nende vahel algas pikk ja äge jutuajamine.

Minul hakkas igav: ei kauplejate jutt, ei treipink ega ka nurgas istuja lätlane ei pakkunud enesest midagi iseäralikku.

— See herra on teie äriosanik? — küsisid viimaks treipingi omanikud.

— Ei, tema tuli muidu niisama.

— Niisugusel korral palume teid meie kontoris astuda, tema aga las jäägu siia ootama.

— Sina vabanda mind, ma tulen kohe jälle, — viskas sõber minu poole ja sammus ärimeeste ja vahetalitajate rongis hoovi sügavusse õliga määrdinud ukse poole.

Mina jäin üksi vaikiva lätlasega ja samasuguse tardunult vaikiva treipingiga.

— Hm, hm! — kõhatasin mina. — Kül.

— Jah, külm on, — vastas lätlane tusaselt.

— Kas olete siin tööline?

— Ei, ma olen sissesõitnud.

— See siin on treipink?

— Treipink.

— Palju ta maksab?

— Kolmtuhat kakssada.

— Kuidas kolmtuhat kakssada?! Aga need kaks, peremehed, nõudsid ta eest viistuhat nelisada!

— Ei tea.

— Noh, teie siis lihtsalt ei tea, kui palju treipink maksab.

— Tean: kolmtuhat kakssada.

— Aga lubage: kelle oma see pink õieti on? Kas selle pika või lühikese oma?

— Treipink on minu.

— Teie?!!

— Minu. Mina müün ta 3200 eest. Ma tõin ta Tartust.

— Aga kes siis nemad on? Need inimesed?!

— Ei tea. Mina müün kolmetuhande kahe- saja eest.

— Kas minule võite müüa?

— Võin. Kolmetuhande kahe- saja eest.

Ma naeratasin, võtsin taskust viissada rubla välja ja ütlesin:

— Siin on käsiraha. Treipink on minu.

Ja naeru käes hingeldades läksin ma „kontorisse.“

See oli väike, täitsa tühi toake, kui vildakut lauda ja pooltosinat tühje kaste mitte mööbliks arvata.

Kõik kuus — ostja, vahetalitaja ja müüjad, istusid nende tühjade kastide peal ja käratsesid nõnda, et nad minu sisseastumist tähelegi ei pannud.

— Ma ometi ütlesin teile, et ta enesele maksab 4800... Peab ju ometi natuke ka teenima!

— Ei, — kisas minu sõber. — Ei, ei, ja veel kord — ei! Rohkem kui neli ja pool tuhat ei anna ma krossigi.

— Olen nõus! — ütlesin mina, temale öla peale lüües. Treipink on sinu päralt.

* * *

See oli päev, kus ma sõrme sõrme vastu liigutamata 1300 rubla teenisin, ja ainult selle pärast, et mind üksinda nagu mõnda tarbetut asja külma kuuri maha jäeti.

See oli päev, kus ma kahe tähelepanuväärilise ärimõhe terve ärilise ettevõtte uperkuuti lõin, sest kõik nende kontor, nagu ma seda pärast teada sain, oli selle treipingi ümber ja treipingi pärast loodud...

See oli päev, kus ma kolm agarat ja andekast vahetalitajat kerjusteks tegin...

See oli lõpuks päev, kus ma nägin kõige kurvemat rongikäiku ilmas: kõige ees mõlemad ärimehed pakikese kontorist kaasa võetud äripaberitega (laud ja tühjad kastid kingiti vastutuleku eest kojamehele); ärimeste järel sammus tuseselt lõpulikult pankrotis Treigis, tema järel astus üsna murtud Mihail Borissovitsh, oma äriseltsilise käe alt kinni hoides.

* * *

Mina kraapisin kõik laeva põhja külge kogunud prahi ja kõntsa maha, ja laev — treipink — ujus nüüd juba rahulikult ja kindlasti vaiksesse sadamasse.

MONTROSE.

Norra kirjaniku SVEN ELVESTAD'i romaan. Eestind E. J.

17

XXXV.

Pol kaineneb.

Longus peaga, juuksetutt otsal, nagu allastatud eesriie, vankus joobnud Pol lokaalist välja. Ta oli määranud Dooraga kohtamise toas number 32. Esiteks olid nad kokku rääkinud, et Pol viib ta autos teise lokaali, kus nad võiksid joomist jätkata, korraga oli aga Doora oma otsuse muutnud ning sosistanud: „Number 32, trepp pahemat kätt.“ Vast leidis ta Poli liig joobnud ning tahtis olla temaga parem üksi toas. Kuid see polnud Doora viis. Ta oli ise alati joobnud ning tundis suurt rõõmu joobnud kuldлиндudest. Peale selle oli see meelepööre tulnud liig äkitselt. Kas sai ta mõne märgi? Polile tuli meele ebameeldiv mees toore näoga ja armiga ühel põsel, uurivais silmis selge, külm vaade ning Alfonsi lokk otsal. Kui see mees seisis Dooraga ühenduses, pidi olema ettevaatlik, mõtles Pol ning vaatas järele, kas revolver

oli taskus. Jah oli. Nende mõtiskelemistega oli ta mööda treppi üles jõudnud.

Nüüd võib õigusega küsida, kuidas nii joobnud mees, nagu Pol, suutis niiviisi mõtiskeleda. Kuid kõigest, mis sel mälestusväärilisel õhtul sündis, võis järeldada et vicomte polnudki nii purjus, nagu ta seda tahtis teisi uskuma panna.

Pol oli istunud sageli ennegi all lokaalis ja naljatanud preilidega, jial polnud ta jalg aga astunud hotelli. Seepärast hämmastasid kummalised seinete dekoratsioonid ka teda väga. Restoraan oli olnud täis kära, hotell oli liig vaikne. Kitsad, pooltumedad ning vaipadega kaetud koridorid, mis ristlesid nagu katakombid, hõõgusid omapärast, saladuslikku meeleolu. Ta mõtles kõigi inimeste peale, kes siin elasid: aasialased, ameeriklased ja eurooplased, mustad ning valged kirevast artistideilmast — ja temas tõusis aim, et hotell oma paljude ruumidega varjab haruldast saladust. Seal kuulis ta, et lähedal avati ettevaatlikult vildiga

kaetud uks ja et ta arvas end tähele pandavat, langes ta jälle peaaegu mõistuseeta purjus olekusse. Lohisevate sammega, põrrates vastu seinu, rändas ta läbi käikude ning vahtis ukse numbraid. Korratu numbrite järjestus eksitas teda nii väga, et ta hetkeks tõesti arvas enda purjus olevat. Viimaks aga, täiesti juhuslikult, leidis ta number 32.

Pol oli purjusoleku väljendusvormid peensusteni läbi uurinud. Ükski vilunud näitleja poleks osanud paremini joodikut mängida, kui tema. Teataval määral nautis ta oma osa ning etendas kõigi peensustega seda tahtmatut koomilisust, mis inimesele alkoholi mõju all omane. Kuulake ainult, kuidas ta ukse taga kolistab. Esiti kobades ja peaaegu kuulmata, nagu ei teaks ta ukse kaugust ja puudutaks seda vaevalt sõrme otsadega. Siis aga kaks koledat hoopist vastu ust, nii et see värises. Seda manöövrit kordas ta mitu korda, mille peale viimaks vastust ootamata ukse lahti kiskus ning tuppa taarus, kuna ta käsi nagu kinnikleebitult jäi uksele rippuma. Sellepeale algas ta rasket tööd — ust lukustama, mille juures ta jälle peaaegu pidi koridori taaruma. Lõppeks õnnestus tal olla toas lukus ukse taga. Tuba oli tühi. Pol jäi hetkeks seisma, vaatas uurivalt ringi. Ta leidis kohe, et õõnsuses eesriide taga seisis voodi. Seepärast jätkas ta joodiku osa ning libises tugitooli, kus ta ettepoole kumardatult jäi istuma. Nõnda möödusid mõned minutid.

Viimaks läks eesriide kahele poole, üks mees astus välja ning seisis Poli ees.

See oli musta juukselokiga mees joogisaa- list.

Ta seisis natuke aega ja silmitses Poli.

Pol tõstis pea ning vahtis teda tursunud silmaga.

Seal ütles võõras:

„Kui kaua mõtlete mängida seda komöödiat?“

„Kus on Doora?“ küsis Pol.

„Lõpetage,“ vastas võõras. „Teie pole ju põrmugi joobnud. Ma olen teid kogu õhtu tähele pannud.“

„Ma tahan ühe pudeli kuiva vahuveini. Siis tahan ühe pudeli magusat vahuveini. Ha, olen võitnud tuhandeid... mitu tuhat, bravo.“

Võõras läks ukse juure ning lukustas selle.

Pol tõusis äkitselt püsti ja seisis vaarudes tooli ning laua vahel. Ta katsus kinni hoida laudlinast, mille järelduseks aga oli, et lillevaas maha kukkus.

„Mis on teil minuga tegemist?“ küsis Pol.

„Või olete ehk Doora mees, mis?“

Mille peale ta jälle toolile vajus ning laudlina kaasa kiskus.

Võõras jäi jälle tema ette vahile.

„Meil on vähe aega,“ ütles ta.

„Meil,“ hüüdis Pol nagu mõistuse välgatusega, „meie! käige minu pärast kuradile, minul on aega küll. Mul pole tarvis enne 1924 oma kontorist olla.“

Pikk aastaarv sünnitas talle raskusi, siiski õnnestus talle viimaks seda välja kokutada.

„Tõesti on kahju teie andest,“ ütles võõras ja naeris pilkavalt, „teie oleksite pidanud olema näitleja. Ehk oleks teil koguni õnnestunud mind petta, kui ma teid poleks silmitsenud juba mitu tundi. Nüüd aga on küllalt.“

Pol ei lasknud end aga nii kergelt hirmutada. Ta rääkis jälle lollusi Doorast ning vahuveinist.

Seal hüüdis võõras:

„Harry!“

Voodi eesriide tagant tuli välja uus kogu, lühike, tüse, merimehelikult riides mees, kes hoidis käes kumminuuti.

„Siin näete mu sõpra Harryt,“ ütles võõras peaaegu sõbralikult. „Pange tähele, mida ta käes hoiab, ning pange tähele ta tugevaid käsi. Kas näete, et kumminuul on isu teie järele, ta liputab juba saba. Hallo, ei, võtke oma käsi tasku küljest! Veel üks liigutus ja teiega on lõpp. Võta ta'lt see väike asi, Harry. Vaata aga, kena, väike sõjariist, D Coll-mudel 1910, politseirevolver, mõtlesin kohe. Meie peame nüüd tõsiselt rääkima, on juba ülim aeg. Meie peame läbi arutama väga tähtsa asja, mu armas.“

Pol kergitas end.

„Võtke ometi istet,“ ütles ta, „ma ei armasta rääkida seisjate isikutega, kui ma ise istun.“

„Tubli, see on juba teine jutt,“ ütles võõras ja istus Poli vastu laua ääre. Ta mängis nagu naljatades Poli revolvriga ja Pol hoidis pilgu kogu aeg tema sõrmedel. Võõras näis mõistvat tema mõtteid.

„Ei,“ ütles ta, „ei, teie ei tarvitse midagi karta. Meie ei mängi sarnaste kärarikaste asjadega. Miks peaksime segama rõõmsaid inimesi lõbutsemast seal all? Selle vastu ei tohi teie unustada minu sõpra Harryt kumminuuga. Nagu teie ehk näete, seisab ta teie kõrval. Ta ootab ainult märguandmist minult. See on ainult teist, kas ma pean andma talle selle märgi.“

„Kus olete õppinud sarnast haritud keelt, Tobi?“ küsis Pol.

„Mu nimi pole Tobi.“

„Noh, minu pärast siis Tommi või mõni teine sadama nimi. Teie olete kindlasti kord olnud tõstetoolipoiss või midagi sellesarnast ja

teid on minema kihutatud, sest et reisijate taskud polnud teie näppude eest kindlad.“

„Harry,“ ütles võõras mahedalt, „armas Harry“ —

Pol naeris.

„Teie pole muidugi mitte selleks mind siia alvatlenud, et mind kohe surnuks lüüa,“ ütles ta. „Ma arvan, et ma oma meeled koos hoian, kuni teada saan, mida teie minult soovite. Nüüd, mu herrad kelmid, palun ma teid rutata, sest ma ei kavatse vaheajal sõimusõnadega olla kokkuhoidlik.“

„See, mida meie soovime, on mõne sõnaga öeldud,“ vastas võõras, „meie tahame, et teie kirjutaksite kirja.“

„Ja kui ma keeldun?“

„See on mõtlematu,“ vastas teine naerdes. „Teie kirjutate selle kirja.“

Pol vaatles ta näoilmet ning pidi tasakesi mõönma, et teda selleks ehk summitakse.

XXXVI.

Poli kiri.

Kuigi vicomte salajas mõönis, et hädaoht ligidal, ei väljendanud ta seda millegagi. Kelmide siht polnud talle küllalt selge ning oli üsna kahtlane, kuidas see viperus lõpeb. Ent ta seisis siin uue sensatsiooni ees, mis kõditas ta erkusid ja sellepärast oli ta õieti üsna lõbus, mida ka väljendas hea tuju läbi. Puudus ainult tass kohvi või klaas veini, et luua imuljet, nagu istuks ta kusagil salongis ja kõneleks kõige ükskõiksemaist asjust. Tema ükskõikne esinemine ärritas teisi.

„Ma pean arvama,“ ütles ta, „et kumbki herradest roimaritest kirjutada ei oska. Mees sarnase otsalokiga, nagu teie, Tommi, ei tunne muidugi õigekirjutuse seadusi. Kui ma pean kirja kirjutama teie südamedaamile, siis peate veenduma, et keegi ei oska kirjas väljendada sarnaseid sügavaid tundeid, nagu mina. Veel eile aitasin oma kõõgitudrukut kirja kirjutada tema sõdurile. Armastatud Roland, nõnda algasin ma... Ei, ei, mu armas Harry, parem ärge kõlgutage kumminuia nii ägedalt. See võiks tabada mind ning uimaseks löödud inimene ei saa ju enam kirjutada. Nii siis, mu herrad kelmid, kui see puutub armastuse kirja, siis olen kohe valmis. Ma ei mõista ainult, miks teete enesele niipalju vaeva üsna lihtsa armastusepistli pärast oma toatüdrukule. Ma oleks ka vähemaga leppinud. On ta nimi Kathinka? On ta väga ilus? Kuidas meeldib, mu armas Tommi? Teie naerate mõeldes ilusakese peale, bravo, või näitasite ainult oma hambaid?“

„Üks minut,“ ütles Tommi ja pani oma taskukella enese ette lauale.

„Ühe minuti pärast hoidke oma nokk,“ vastas otsalokiga mees ning lisas, oma kaaslasele pilku heites:

„Kas mõistsid, Harry?“

„Ja muidugi,“ vastas Harry kumminuia kõigutades, et sellele hoogu anda.

Pol näitas näpuga kellale.

„Üks minut,“ hüüdis ta, „suurepärane! Ma pole heas tujus praegu, mu herrad, ma kahetsen seda väga, sest teie ei aimagi, mis ma ühe minuti jooksul võin ütelda. Otsustades ramaskil noahaava järele teie kaelal, teie mustaharjaline metssiga, näen ma, et olete olnud võitluses mõne ausa mehega, kellelt teie vististi midagi tahtsite varastada. Teie mädanenud süda haiseb hingates, teie solgiaugu poeg. Teie jälgid sõrmed on määrdunud teiste inimeste taskuvoodritest. Teie silmad pilguvad vahetpidamata, sest et teie ei viibi mõnes pimedas varitsemisurkas. Teie jalad varastatud saabastes, mis olete näpanud mõnelt vaeselt kuue kaitseta lapsega kingsepalt, näivad olevat loodud selleks, et segada teiste inimeste samme. Teid oleks pidanud otsekohe peale sündimist avalikult üles pooma. Kui ma õigust teeksin, siis kirjutaksin oma sõbrale poliitseisse kirja: Siin istun ma koos kahe pealuru jusega ja hoian võllast valmis ning teadustan haigemaja peaarstile, et kohe tulevad kaks raiska. Pea!“

Pol tõstis nimetissõrme.

„Veel kaks sekundit,“ hüüdis ta. „See oli viimane silmapilk. Nüüd tahan suud pidada, mu herrad.“

Millepeale ta huuled kokku pigistas ja käed vaheliti pani.

Revolver värises roimari vihast vabisevas käes. Pol vahitis teda uudishimulikult ja mõtles: kui ta nõnda väriseb, võib revolver kergesti lahti minna. Roimar naeris. Kuid see oli haruldane naer. Polil oli õigus, kui ta esmalt ütles: naerate teie või näitate hambaid? Harry aga, kumminuiaiga Harry oli täiesti üllatatud Poli jämedusest ning tema sõimusõnade tagavarast. Esiteks vahitis ta Poli otsa, kes täitsa liikumatult paigal istus ja oma lakkkinga tema seltsimehe nina ees üles-alla kõigutas. Sellepeale vaatas ta piiramata imestusega oma seltsimehe otsa, nagu tahaks ta küsida:

„Mispärast elab see hurdakoer veel?“

Valjulult aga ütles ta:

„Aeg läheb mööda, Bussi.“

Bussi oli siis otsalokigä mehe nimi. Pol pidas seda meeles.

Bussi pani revolvr'i lauale.

„Pean ütleva, et teil on suurepärased ootamata mõtted. Mis puutub aga kirja, siis näime selles asjas täitsa ühel nõul olevat.“

„Tõesti, see rõõmustab mind väga.“

„Jah, ma võtan teie ettepaneku vastu, et teie kirjutaksite kirja oma sõbrale politseisse.“

„Millepeale ma kohe oma ettepaneku tagasi võtan,“ ütles Pol.

Bussi lõi vihaselt jalaga vastu maad.

„Teie tahate oma neetud lobaga aega võita,“ ütles ta, „see ei pea aga teile õnnestama. Kuulge, mis ma teilt nõuan. Ma tahan, et teie kirjutaksite kirja ühele mehele politseisse, teil on vastata ainult jah või ei, kas teie seda tahate või mitte.“

„Mul pole ju tinti,“ ütles Pol.

„Jah või ei.“

„Jah, kuradi päralt. Teil pole sugugi kannatust, inimene.“

„Teie olete mind küllalt kaua kinni pidanud,“ karjus Bussi vihaselt. „Too findipott seal tagant, Harry. Nii, siin on tint, seal seisab paber.“

„Mul pole aga sulge,“ ütles Pol.

Harry viskas sule lauale ning kasutas juhust, et hoida karvast, ähvardavat rusikat Poli nina all.

Pol keeras lehte siia sinna. „Pean ma sellelt küljelt peale hakkama või parem teiselt?“ küsis ta.

„Harry,“ ütles otsalokiga mees, „anna talle õpetust.“

Harry vibutas kumminuia.

„Pidage!“ karjus Pol, „ärge puudutage mind, ei lööda ju inimest, kes hoiab sulge peos.“

See lihtne hoiatus peatas tõesti Harry primitiivset energiat.

Pol hoidis sule valmis. Ta vaatas küsivalt Bussi otsa.

„Kirjutage,“ ütles Bussi: „Armas Krag.“

Pol vilistas läbi hammaste.

„Lubage mulle ainult üks märkus,“ ütles Pol järelandlikult. „Ehk ma küll ei ole ei tasukuvaras ega koguni võllalegi määratud, tarvitan ma siiski teatud viisakusi. Lubage, et ma kirjutan armas herra Krag.“

„Kuradi päralt, kirjutage minupärast, mis tahate. Nii siis, armas herra Krag, kas olete valmis?“

„Armas herra Krag — edasi.“

„Tulge kohe ja täiesti märkamatuks. Kuld Paabulinnu“ võõrastemaja numbrisse 32. Tulge vale riietes ning täitsa salaja. Koputage kolm korda uksele. Ma ootan teid.“

„Hallo,“ hüüdis Bussi äkitselt ja haaras oma revolvr'i, „kes on seal?“

Uksele oli koputatud kolm pikka ja kolm lühikest lööki.

„See on Doora signaal,“ ütles Bussi. „Tee talle lahti, Harry.“

Harry avas ukse.

See oli Asbjörn Krag.

(Järgneb.)

EESTI MAJANDUS SÕNAS JA PILDIS.

KREENHOLMI PUUVILLA MANUFAKTUURI OSAÜHISUS.

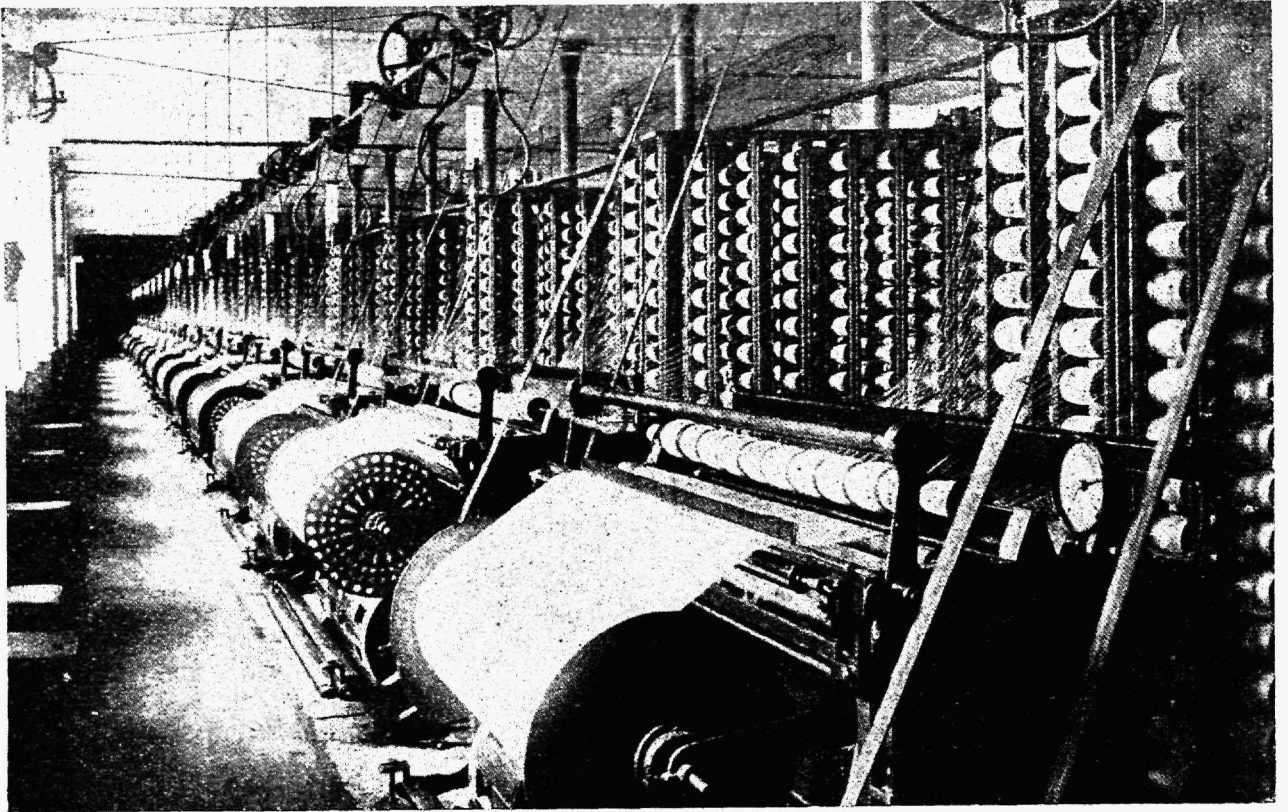
Ühisuse ketramise ja kudumise vabrik asub Narvas, juhatus ja en gros müügi ladu Tallinnas, Pikk tän. nr. 68. Pea müügiainetest on: puuvillariie, pleekimata ja plee-

gitud, kalingor, madapolam, igavärviline siits ja musliin, lasting, shirting ja lõngad nr. 3—120.

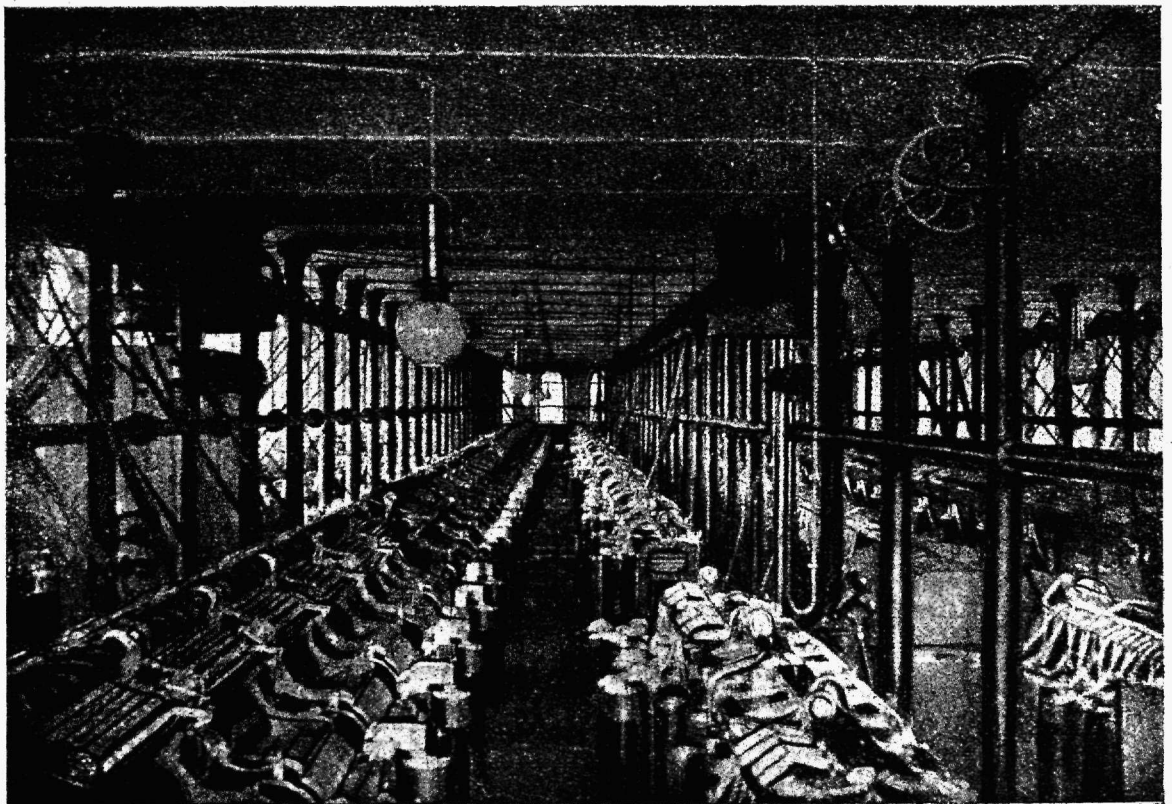
Kreenholmi manufaktuur on asutatud 1857. aastal

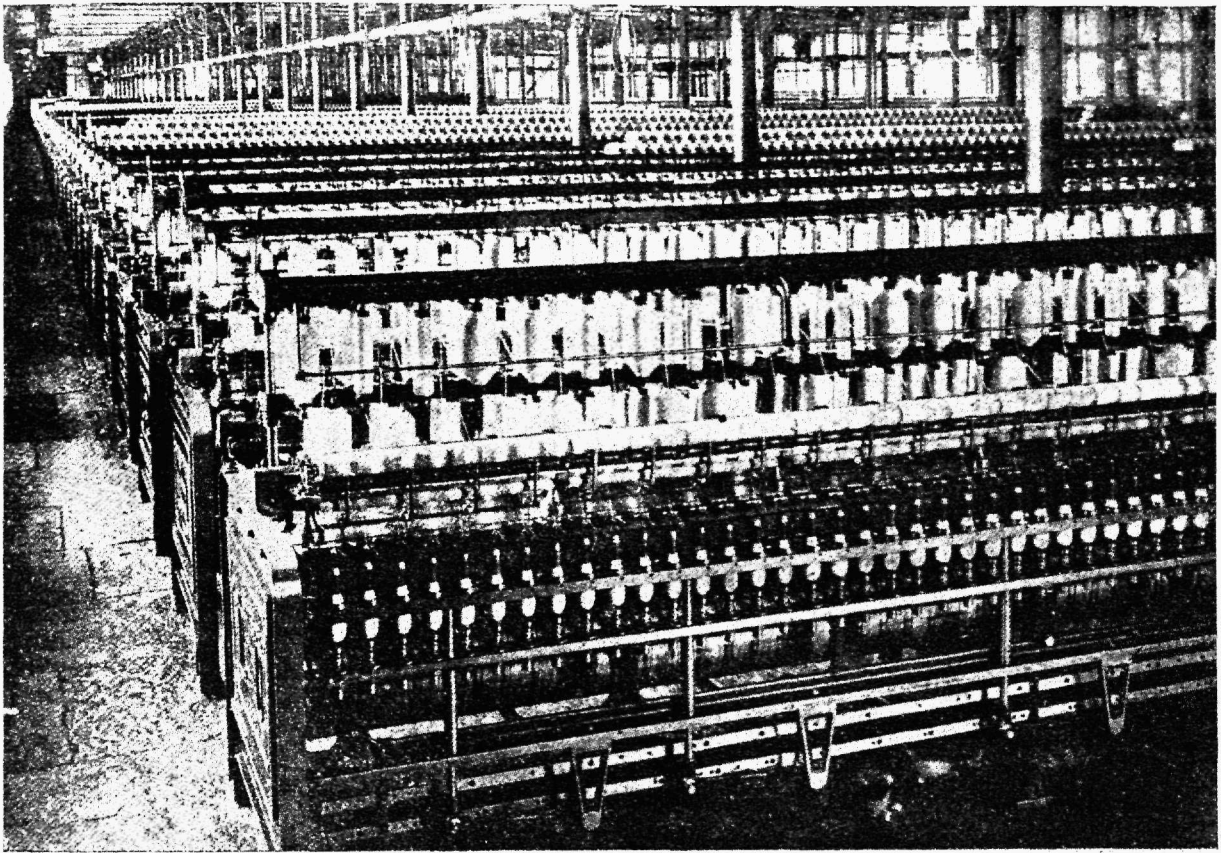
Kreenholmi puuvilla manufaktuur o-ü. üldvaade.

Kudumissaali loomis- (käärimis-) jaoskond.

Ketrussaali kraasimisjaoskond,

Rõngaskavastikuga ketrusmasinad.

Narva linna läheduses, Narva jõe kaldal ja töötab vee jõuga. Ühisuse asutajateks olid L. G. Knoop, Bremenist, A. F. Kolbe, Peeterburist, K. T. Soldatenkoff, A. F. ja G. F. Chludov'id, Moskvast ja R. Barlov, Inglismaalt. Väikesest ettevõttest kujunes vabrik üheks suurematest ilmas, mis 1905. aastal umbes 500.000 pooliga ja 4000 kudumisteljega töötas.

Kedratakse lõnga nr. 3 kuni 120, peaaesjalikult nr. 32, 34, 36 ja 38. Riietest valmistatakse enamalt jaolt kalingori, peale selle bjässi ja peenikest riiet, nagu musliini ja satääni. Enne sõda valmistati aastas kuni 1.000.000 puuda lõnga ja umbes 70.000.000 ars. riiet. Tööliste arv ulatas kuni 10.000, kusjuures 6000 töölit perekondadega vabriku maa-alal asusid.

Vabrikus töötab 8 vesiturbiini, 9500 h.-j. suuruses. Valgustamiseks tarvitatakse gaasi ja elektrit.

Vabriku juures on tööliste jaoks 3 haigemaja, koolimaja, pesumajad, saunad, parandustöökojad jne. Peale selle on vabrikul oma telliskivivabrik, saeveski, turba-tööstus ja metsad.

Enne sõda ja sõja ajal töötas vabrik ainult Venemaa turu jaoks, kuna niid osa saadustest koha peal müüakse ja ülejääk Lääne-Euroopa ja Balkani riikidesse eksporditeeritakse. Ilmaturu rasket majanduslist seisukorda arvesse võttes töötab vabrikus praegu ainult 1/3 poolidest ja 1/2 kudumistelgedest. Praegused juhatusliikmed on: F. L., A. L. ja A. A. Knoop, R. L. Prove ja R. V. Soldatenkoff.

MÕNDASUGUST.

Arstiline nälgaja.

Arstiteaduses on sagedasti soovitatud nälgimist kui head abinõu mõnesuguste haiguste ravitsemisel. Et professoritele ja arstidele võimalust anda jälgida ainet vahetust inimese kehas nälgimise ajal ja kindlamalt veenduda selles, kas pikemaajalised nälgimised on kahjulikud inimese organismile, et tarviduse korral nälgimist suurema kindlusega soovitada võida, võttis Moskvas keegi B. Dubrovin pikemaajalise nälgimise ette. Nagu ta ise kirjutab, on ta juba kümne aasta jooksul koduse arstimisena tarviduse korral lühikeseks ajaks söömisest täiesti loobunud, mitte kunagi aga joomisest, ja sellest häid tagajärgi tunnud.

Niud oli ta kavatsenud ette võtta neljanädalalist nälgimist professorite ja arstide järelevalve all, kuid asjaoludel, mis mitte temast ei olenenud, pidi ta kahe-nädalalisega piirduma. Katse ajal oli ta kliinikus eraldatud numbris arstide alalise valve all. Neljateistkümne päeva jooksul ei saanud ta peale hariliku keedetud vee mitte midagi. Igapäev pandi toime mitmesugused laboratooriumilised katsed ja arstlised uurimised, et nälgija seisukorra kohta kindlad teadmised oleksid.

Nälgija enese teadete järele pidas ta organism kergeti katsele vastu, ehk küll halb, niiske ilm, vanni puudus ja mõnesugused muud ebasoodsad tingimised

Fedorov — enne nälgimist.

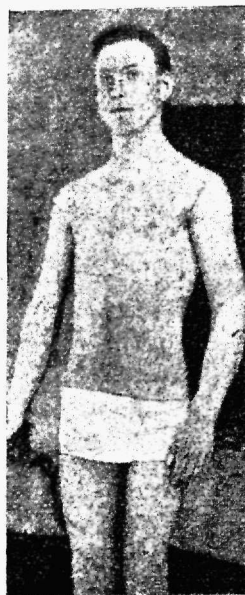
tuur oli täiesti normaalne, uni kosutav ja terve. Neljateistkümnepäevalise nälgimise järele jäi katsealune kehast kaheksa naela kergemaks, kuid kinnitab, et nälgimine, mis soodsatel tingimistel ette võetud, annab sagedasti võimalusi tunda jõudusid, mis meie kehas peidetult asuvad ja mida ainult haruldased „iseäranis andelised“ inimesed tarvitada osanud.

Marsi lähenemise ootel.

Astronoomiaailmas oodatakse tänavu huvitusega 23. augusti, sest siis tuleb planeet Mars maakerale nii lähedale, kui seda käesoleval aastajal enam ei kordu. Loodetakse, et ehk läheb korda tänavu Marsi mõistatustesse rohkem selgust tuua.

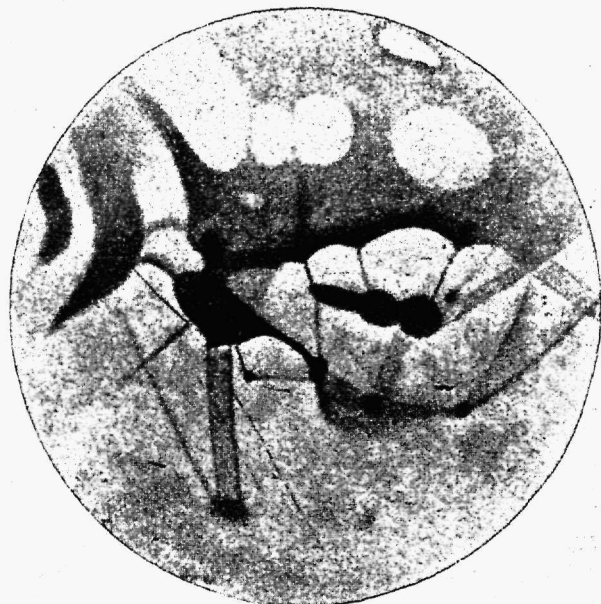
Juba 1830. aastal tegi Saksa teadlane Mädler ja 1877. a. Itaalia teadlane Schiaparelli huvitavaid tähelepanekuid, mis täheteadust Marsi küsimuses suure sammu edasi aitasid. Nendel aastatel oli Mars ka maale lähedal.

Siiamaalsed teadmised Marsi kohta ei ole kuigi suured, kuid sarnadus maakerale on õige silmapaistev.

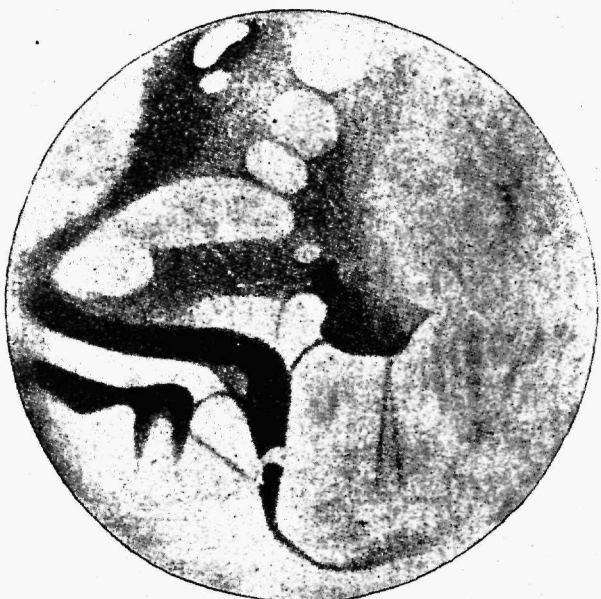

Fedorov — 14. nälgimispäeval.

vastupanekut raskendasid. Suuri jõulangemisi ei olnud märgata. Igapäev võttis nälgi arstide saatel pikemaid jalutuskäike ette, võimles korralikult ja luges. Teravaks olevat ainult külmatumdmine läinud, mis katsealuse ka päeval kolmeks kuni neljaks tunniks voodi ajas. Keha temperatuur oli normaalne, uni kosutav ja terve. Neljateistkümnepäevalise nälgimise järele jäi katsealune kehast kaheksa naela kergemaks, kuid kinnitab, et nälgimine, mis soodsatel tingimistel ette võetud, annab sagedasti võimalusi tunda jõudusid, mis meie kehas peidetult asuvad ja mida ainult haruldased „iseäranis andelised“ inimesed tarvitada osanud.

Marsi n. n. kaanalid ja laigud.

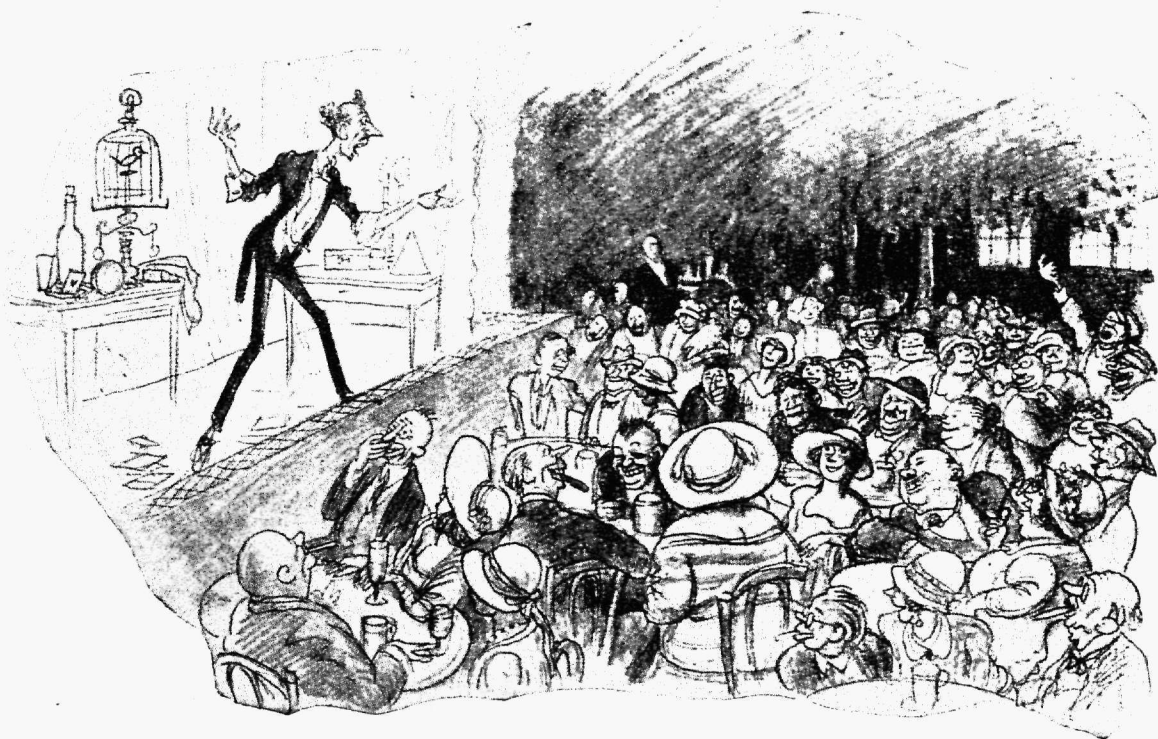

Mars 15. oktoobril 1909.

Need pildid toovad täheteadlase Fournier'i tähelepanekuid Alshiiis oktoobril 1909. a. Marsi kohta tema saladusliste kaanalide ja maaosadega. Huvitav on veel tähele panna, et päikesekiirtel hoopis raske on Marsi pinda sulatada, sest keskmine temperatuur Marsil on 30 kraadi madalam kui maakeral.

NALI.

Ühel San Martino de Castrozza etendusel:

„Nüüd olen ma tänase etenduse huvitavama numbrini jõudnud, mis juures teie imestuse pärast suud ja silmad pärani lahti ajate. Ma lasen iga asja ära kaduda, mis te aga iganes soovite. Olge nii lahked, nimetage mõnda asja...“

Keegi tagumisest reast: „Laske minu konnasilmad ära kaduda!“

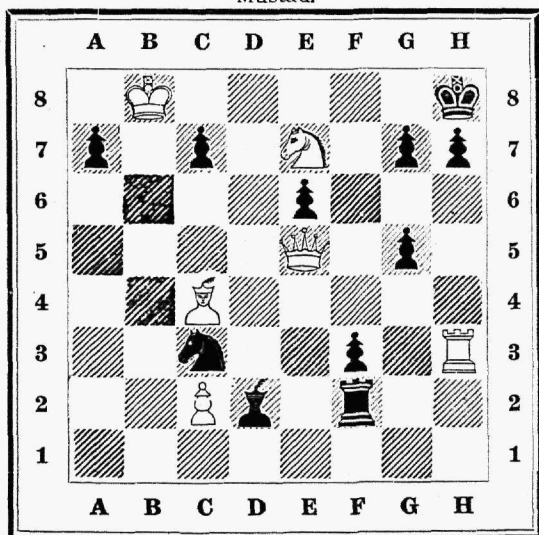
MALE.

Ülesanne nr. 32.

Kokku seadnud J. Kumpe ja K. Traxler.

(I auhind Rootsi turniiril 1923. a.)

Mustad.

Valged.

Valged: K b8, L e5, V h3. R e7, S e2.

Mustad: K h8, V f2, R e3, O e4 ja d2, S a7, e7, e6, f3, g5, g7 ja h7.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Trükivigade õiendus.

Ülesanne nr. 19 tuleb täiendada valge oda mehega d6; selle ülesande lahenduse ja lahendajate nimed toome kolme nädala pärast.

Ülesanne nr. 27 on diagrammis õieti trükitud, teises reas diagrammi all aga peab muidugi olema: Ka4, Vb5.

Ülesandes nr. 30 peab e3 ruudul muidugi valge vanker musta vankri asemel olema.

Mõlemad viimased trükivead on malesõbrad vist juba ise õiendanud.

Kirjavastused.

Edm. Aadli. Siin. Üks luuletusist ilmub, teised avaldamiseks liig nõrgad.

V. A. Siin. „Minevik“ nõrk; ei ilmu.

G. M. V-s. Aforismid ei ole kohaselt valitud ega hästi tõlgitud.

P. T. T-us. Teie ütlete ise enese kohta oma luuletuses:

„Võimatu väetina tunnen ma end —“ ja seda olete ka luuletamises tõesti. „Saatus“ ei ilmu.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

EESTI PANK

Osakonnad kõigis maakonnalinnades

Arvete seis 31. juulil 1924. a.

Aktiva		Passiva	
Kassa:			
a) pangatähed	604.527.800,—	Põhikapitaal	250.000.000,—
b) riigikassatähed, vahetusraha jne.	823.484.507,—	Tagavarakapitaal	143.714.310,—
Väärtpaberid	79.881.825,—	Amortisatsioonkapitaal	2.666.787,50
Kulla arve väljamaal	588.185.170,—	Pangatähed	2.250.000.000,—
Välisvaluuta	64.464.410,—	Riigikassa	2.431.918.982,50
Laenuud välisvaluutas	452.147.132,—	Hoiusummad	1.567.770.024,50
Diskonteeritud vekslid	1.797.130.850,50	Väljamaa korrespondendid „Nostro“	507.638.942,—
Kontokorrentarved	2.710.899.417,—	Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	194.291.950,—
Akkredit. ja garantiide laenuud	840.697.546,50	Korrespondendid „Loro“	19.350.263,—
Väljamaa korrespondendid „Nostro“	171.281.093,—	Akkreditiivid ja garantiid	755.039.102,50
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	217.363.985,—	Osakonnad	431.571.717,50
Korrespondendid „Loro“	1.470.844,50	Mitmesugused arved	387.160.853,50
Osakonnad	420.721.860,—		
Mitmesugused arved	168.866.992,50		
	8.941.122.933,—		8.941.122.933,—
Väärtused depoons	676.697.651,50		
Inkasso dokumendid	165.423.398,—		
		Juhatus.	

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal. :-: :-:

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadus-
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraaldused.
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Plhva ja Narva veetee. Prof.
A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind
100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach.
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igaüks suguhaigustest
teada.** Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada.
Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach.
Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Bur-
meister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Co-
oper. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain.
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinas-
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.
Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutus-
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik.
Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused
lastele. K. E. Sõõt. R. Kiviõli illustused.
Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius.
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.
Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A.
Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Laste-
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat.
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat
lugu. Piltides kujutanud Wilhelm Busch.
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3—6-a.
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud
Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline
lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G.
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshtür. J. Oro.
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud nädalakiri

„AGU“

on kaunim, huvitavam ja väärtuslikum ajakiri Eestis

Ajakiri „AGU“ on rahvaülikooliks, mis igaühele kättesaadav ja teadust, kirjandust ning kunsti rahva sekka kannab.

„AGU“, kui kultuuri levitaja, ei peaks üheski kodus ega raamatukogus puuduma!

„AGU“ toob igas numbris rahvalikus keeles kirjatükke kultuuri ja teaduse aladelt.

„AGU“ toob igas numbris lühemaid, hästivalitud huvitavaid jutte ja novelle.

Igas numbris hulk lühemaid huvitavaid teateid uutest leidustest ja sündmustest kõigil kultuuri aladel.

Igas numbris Euroopa nalja- ja pilkelehtedest paremad naljapildid ja karikaatuurid.

Alati väärtuslik ja põnev romaan.

„AOS“ nr. 16 algas Norra kirjaniku Sven Elvestadi haruldaselt põnev sotsiaalne

kriminaalromaan „MONTROSE.“ Uutele tellijatele saadetakse need nrid järele, kus see romaan juba ilmunud. „AOS“ nr. 16 algas ka „Prohvet Maltsvet“.

„AGU“ toob igas numbris hulk pilte kirjatükkide seletamiseks ja päevasündmuste kohta kodu- ning väljamaal.

Igal numbril hinnata kaasa värvi-**trükipilt** kodu- või väljamaa kunstnikkude tähtsamatest maalidest. „AGU“ on esimene Eesti ajakiri, mis värvi-**trükipilte** kaasa annab.

Rohkete piltide ja hea paberi tõttu läks „AGU“ juba läinud aastal nõnda palju maksma, et senine üksiku numbri ja tellimise hind kaugeltki kõiki kulusid ei katnud.

Tänavu aasta algul tõsteti suurel määral postimaksu. Peale selle hakkas „AGU“ tänavu aastal värvi-**trükipilte** kaasa andma, et kunsti rahva seas levitada. Sarnaste piltide hind eraldi müügil on mitukümmend või koguni mitusada marka.

Seda kõike arvesse võttes on väljaandja osatühisus sunnitud ajakirja „AO“ tellimise ja üksiku nr. hinda 1. maist s. a. tõstma.

„AO“ tellimise hind 1. maist on:

1 kuu peale	150 marka.
2 „ „	300 „
3 „ „	450 „
6 „ „	800 „
12 „ „	1500 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	3500 marka.
1/2 „	1750 „
1/4 „	875 „
1/16 „	220 „

Üksiku numbri hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.